Пралетарыі ўсіх краін, яднайцеся!

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

ОРГАН ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА СОВЕЦКІХ ПІСЬМЕННІКАЎ БССР І УПРАЎЛЕННЯ ПА СПРАВАХ МАСТАЦТВАЎ ПРЫ СНК БССР

№ 42 (456) | Чацвер, 21 снежня 1939 года | Цана 20 кап.



Сталін—наш баявы сцяг

Сёння 183-мільённы свабодны совецкі народ і прыгнечаныя ўсяго свету адзначаюць 60-годдзе з дня нараджэння генія пролетарскай рэволюцыі — Іосіфа Вісарыёнавіча Сталіна.

Сталін — гэта імя, якое не сыходзіць з вуснаў мільённых мас працоўных СССР і ўсяго прагрэсіўнага чалавецтва свету.

Калі памёр Ільіч, Максім Горкі пісаў: «Уладзімір Ленін памёр. Наследнікі розуму і волі яго — жывы. Жывы і працуюць так паспяхова, як ніхто, нікалі, нідзе ў свеце не працаваў».

«Сталін — гэта Ленін сёння», — гаварыў Анры Барбюс.

Сталін, падобна сваім папярэднікам Марксу—Энгельсу—Леніну, вялікі тэарэтык і практык.

У Сталіна слова не разыходзіцца са справай. Вялікія ідэі правадыра комуністычнай партыі і Комінтэрна праводзяцца ў жыццё.

Што новага ўнёс таварыш Сталін у скарбніцу марксізма-ленінізма? У тэзісах ІМЭЛ да 50-годдзя з дня смерці Карла Маркса, надрукаваных у «Праўдзе» ад 14 сакавіка 1933 года, найбольш сцісла пералічаецца галоўнае, што прароблена Сталіным, як тэарэтыкам.

«Сталін развіў марксісцка-ленінскае вучэнне аб пролетарскай дыктатуры, распрацаваў пытанне аб формах класавай барацьбы пролетарыята на розных этапах социялістычнага будаўніцтва, аб шляхах знішчэння капіталістычных элементаў і класаў наогул.

Сталін канкрэтызіраваў марксісцка-ленінскае вучэнне аб пераходным перыядзе ад капіталізма к комунізму. Сталін развіў вучэнне Леніна аб магчымасці пабудовы социялізма ў нашай краіне. Сталін разгарнуў на гэтай аснове генеральны план наступлення социялізма па ўсяму фронту, канкрэтызіраваў метады, формы і шляхі пабудовы бяскласавага грамадства.

Сталін развіў ленінскае вучэнне аб індустрыялізацыі, як умове перамогі социялізма ў нашай краіне. Сталін унёс вештоўнейшы ўклад у марксісцка-ленінскую тэорыю, распрацаваўшы пытанне аб канкрэтных шляхах социялістычнай перапрацоўкі сялянства пад кіраўніцтвам пролетарыята, пытанне аб вытворчай змычцы, умовах і метадах калектывізацыі сельскай гаспадаркі і ліквідацыі кулацтва, як класа, на аснове суцэльнай калектывізацыі.

Сталін развіў марксісцка-ленінскую тэорыю ў нацыянальна-каланіяльным пытанні, як частку агульнага пытання аб міжнароднай рэволюцыі.

Сталін развіў вучэнне Леніна аб партыі і яе ролі ў сістэме пролетарскай дыктатуры, бліскуча распрацаваў стратэгію і тактыку пролетарскай партыі. Сталін развіў ленінскі аналіз социяльных і ідэйных каранняў апартунізма, ускрыўшы асаблівасці яго праяўленняў на розных этапах класавай барацьбы.

На аснове ленінскага вучэння аб імперыялізме Сталін даў чоткі аналіз барацьбы двух сістэм ва ўмовах усеагульнага крызіса капіталізма і нарастаючай міжнароднай пролетарскай рэволюцыі».

Сталін бліскуча спалучае рэволюцыйную тэорыю з практыкай, узбагачаючы рэволюцыйны метад марксізма-ленінізма—матэрыялістычную дыялектыку.

З ленінскай цвёрдасцю, паслядоўнасцю і непрымірымасцю кіраваў Сталін барацьбой па разгрому ворагаў народа, па разгрому трацкісцка-зіноўеўскай банды і розных праяў апартунізма, як унутры партыі, так і ўнутры Комінтэрна.

Сталін непасрэдна кіруе індустрыялізацыяй і калектывізацыяй нашай радзімы. Дзякуючы гэтаму Саюз Советаў стаў перадавой індустрыяльна-калгаснай краінай.

Сталін развівае вучэнне марксізма-ленінізма аб дзяржаве пры комунізме.

Сталін многа аддае ўвагі пытанням культуры. Дзякуючы гэтаму наша радзіма ператворана ў краіну культуры і цывілізацыі.

Сталін з'яўляецца выдатным палкаводцам. Яшчэ пры жыцці Леніна партыя пасылала Сталіна на самыя небяспечныя ўчасткі барацьбы. Па планах Сталіна разбіты шматлікія банды белых генералаў, разгромлены інтэрвенты чатырнаццаці дзяржаў, адстаяна ў жорсткіх, крывапралітных баях свабода.

Сталін выпаўніў клятву, дадзеную ў часе смерці Леніна: трымаць высока і захоўваць у чыстаце вялікі сцяг члена партыі, захоўваць адзінства нашай партыі, як зяніцу вока, захоўваць і ўмацоўваць дыктатуру пролетарыята, умацоўваць усімі сіламі саюз рабочых і сялян, умацоўваць і пашыраць Саюз Рэспублік, умацоўваць і пашыраць саюз працоўных усяго свету—Комуністычны Інтэрнацыянал.

Хутка спаўняецца шаснаццаць год, як памёр Ленін. Сталін высока трымае сцяг члена партыі самай перадавой, самай рэволюцыйнай партыі ў свеце.

Сталін беражліва выпястоўвае нашу партыю, якая была і ёсць самай моцнай і самай загартаванай у свеце рабочай партыяй.

Сталін бязлітасна біў і б'е ўсіх тых, хто хацеў і хоча парушыць адзінства нашай партыі. Сёння наша партыя з'яўляецца адзінай, маналітнай, моцнай як ніколі, згуртаванай вакол вялікага Сталіна, вакол Цэнтральнага Камітэта, яна вядзе рабочы клас, сялянства і інтэлігенцыю СССР ад перамогі да перамогі.

Сталін увесь час захоўваў і ўмацоўваў дыктатуру пролетарыята. Дзякуючы гэтаму наш народ выйшаў пераможцам у шматлікіх баях з ворагамі народа і іх прыхваснямі.

Сталін не шкадуючы сіл і жыцця працаваў і працуе над умацаваннем саюза рабочых і сялян, над умацаваннем Рэспублікі Советаў.

Сталін таксама, як і Ленін, аддаваў і аддае многа ўвагі нашай Чырвонай Арміі, абароне нашай бацькаўшчыны ад нападу чорных сіл рэакцыі. СССР ператворан у магутную крэпасць, аб якую разаб'юць свае неразумныя галовы ўсе, хто паспрабуе напасці на першую ў свеце социялістычную дзяржаву. Наша Чырвоная Армія дзякуючы клопатам Сталіна стала самай магутнай арміяй у свеце, якой не страшны ніякія выпрабаванні.

Сталін увесь час пашырае і ўмацоўвае саюз працоўных усяго свету—Комуністычны Інтэрнацыянал. Працоўныя свету глядзяць на СССР, як на краіну міру, культуры і прагрэсу.

Сталін падараваў свету новую Канстытуцыю СССР, якая будзе жыць у вяках. Народ назваў Канстытуцыю СССР імёнем Сталіна. Шчасліва і радасна жывуць народы СССР пад сонцам Сталінскай Канстытуцыі—самай перадавой, самай дэмакратычнай канстытуцыі ў свеце.

Сталін штодзённа цікавіцца і кіруе справай развіцця совецкай літаратуры. Таварыш Сталін назваў літаратараў «інжынерамі чалавечых душ», па-бацькоўску клапоціцца аб іх росце. Социялістычны рэалізм і рэволюцыйная рамантыка—акрэсленыя таварышам Сталіным літаратурныя напрамкі, па якіх развіваецца наша літаратура.

Сталін ужо будучы 16-гадовым юнаком ведаў добра класікаў мастацкай літаратуры: Шэкспіра, Шылера, Талстога, чытаў Чэрнышэўскага, Пісарава, Белінскага, Добралюбава, Герцэна. Любімымі пісьменнікамі маладога Сталіна былі Салтыкоў-Шчадрын, Гоголь, Чэхаў, якіх таварыш Сталін часта цытуе ў сваіх артыкулах і ў прамовах.

Сталін высока ацаніў найлепшага паэта нашай сучаснасці—Маякоўскага.

Сталін дружыў з геніяльным пролетарскім пісьменнікам — Максімам Горкім.

Совецкія пісьменнікі разам з усімі народамі СССР высока цэняць і любяць свайго правадыра, бацьку і настаўніка, друга працоўных усяго свету—Сталіна.

Натхнёныя вобразамі вялікіх Леніна і Сталіна, совецкія пісьменнікі спрабуюць паказаць геній пролетарскай рэволюцыі ў мастацкіх творах. Але гэта пакуль-што смелыя дзярзанні. Найвялікшыя людзі ўсіх эпох і вякоў—Ленін і Сталін—яшчэ па-сапраўднаму не паказаны ў нашай літаратуры і ў мастацтве.

Вялікі беларускі народ удзячан вялікаму Сталіну, стваральніку Беларускай ССР, за клопаты, за штодзённае кіраўніцтва і дапамогу ў справе адваёвы свабоды, пабудовы социялізма, за шчаслівае і радаснае, заможнае жыццё.

Беларускі народ разам з усімі народамі СССР, разам з усім перадавым чалавецтвам свету ў дзень 60-годдзя з дня нараджэння генія пролетарскай рэволюцыі—Сталіна, прадаўжальніка вялікай справы Маркса—Энгельса — Леніна, шле гарачае прывітанне яму і пажаданне яшчэ многа, многа год жыць і працаваць на карысць працоўных, на славу нашай радзімы.

Янка Купала

СТАЛІНУ МУДРАМУ

Я Сталіну мудраму песню спяваю,
А песня ад сэрца, з-пад сэрца такая,—
Крылата лунае над полем, над гаем,
Са светам гамоніць ад края да края...
Аб Сталіне мудрым я песню спяваю.

Са Сталіным лёгка жывецца на свеце,
Як яснае сонейка, гэтак нам свеціць,
Шляхі ён да шчасця і радасці квеціць,
Каб гора не зналі старыя і дзеці.
Са Сталіным лёгка жывецца на свеце.

Як песня, жыве яго імя ў народзе,
У кожным здарэнні, у кожнай прыгодзе,
Ці майскае свята ў жывым карагодзе,
Ці свята Кастрычніка ў хаты прыходзіць,
Як песня, жыве яго імя ў народзе.

Глядзяць і ўсё бачаць яго зоры-вочы
Скрозь светлыя дні, скрозь туманныя ночы;
Ён слёзы ўцірае нядолі сірочай,
Ён новую долю бяздольным прарочыць,
Глядзяць і ўсё бачаць яго зоры-вочы.

Ён піша законы стагоддзям, народам,
Што йдуць і што прыйдуць, на век, назаўсёды,
Каб свет атуляўся, як сонцам, свабодай,
Чырвоныя макі цвілі ў агародах.—
Ён піша законы стагоддзям, народам.

Жыві і красуйся нам вечныя векі,
Як вечна плывуць жыватворныя рэкі!
З табою дабром у нас поўны засекі,
З табою не страшны для нас небяспекі,
Жыві і красуйся нам вечныя векі!

Я Сталіну мудраму песню спяваю,
А песня ад сэрца, з-пад сэрца такая,—
Крылата лунае над полем, над гаем,
Са светам гамоніць ад края да края...
Аб Сталіне мудрым я песню спяваю.

18-XII-39 г.

Якуб Колас

ПРАВАДЫРУ І НАСТАЎНІКУ

Ад чыстага сэрца, проста і шчыра,
Як просты і ты, Правадыр,
Цябе славіць песняй звонкая ліра,
Як сейбіта праўды, дружбы і міра,
Зямлі развяволенай шыр.

Паэты, ашугі з гор Дагестана,
Далін і стэпоў песняры
Вітаюць, як друга, згодна, аддана
Цябе, Правадыр наш, словам баяна
На струнах зурны і дамбры.

Жывыя пачуцці, думы і сказы
Прыносіць народ табе ў дар,
І новае мора сыпле алмазы,
Дзе сонца гуляе з хвалямі разам
І тушыць увечар свой жар.

На Арктыцы дзікай, холадам скутай,
На гонях, дзе нівы шумяць,
На краі нядаўніх здзекаў, пакуты,
Дзе воляй тваёю скінуты путы,
Ляжыць тваіх думак пячаць.

Ад Белага мора і да гор Крыма,
Ад Буга за быстры Амур
Лунае, як промень, роднае імя
На гмахах бяскрайных слаўнай радзімы,
Народжанай громамі бур.

І гэту радзіму узняў ты высока,
Даў сілу ёй, голас, разгон,
Магутныя крыллі, смелае вока,
І вывеў яе ты з голаду, мроку,
І сталінскі даў ёй закон.

Ад чыстага сэрца, проста і шчыра,
Як просты і ты, Правадыр,
Цябе славіць песняй звонкая ліра,
Як сейбіта праўды, дружбы і міра,
Зямлі развяволенай шыр.

Бушуе, навокал мутнае мора,
І пеніцца ў беразе вал.
Дзесь намысел злосны спеляць пражоры,
Паўзучыя гады сыкаюць у норах,
І вые труслівы шакал.

Цямрачая сіла свету старога
Сплятаецца ў чорны клубок,
Адна ў яе думка, мэта, дарога —
Паўстаць насупраць жыцця маладога,
Спыніць наш вясенні паток.

Але няхай знаюць: марны заходы
Прыслужнікаў цемры і зла,
Бо з намі ты, Сталін,—воля народа,
На варце краіны, шчасця, свабоды
Стаіць твая постаць — скала.

Бо зорыць няўрэмна арлае вока,
Бо ты разбіваеш халы
Глашатаяў здзекаў, гнёту і мроку,
Разгадваеш проста, мудра, глыбока
Зладзейскія сцежкі, сляды.

Магутнай рукою смела, імклівa
Ты крышыш былога ланцуг.
Жыві-ж нам на радасць, доўга, шчасліва,
Нястомны, аддaны, людзям жычлівы,
Наш бацька, настаўнік і друг!

15-XII-1939 г.

ВЯЛІКАМУ ПРАДАЎЖАЛЬНІКУ СПРАВЫ ЛЕНІНА— таварышу СТАЛІНУ

Дарагі друг і баявы таварыш!

Цэнтральны Камітэт большэвіцкай партыі горача вітае цябе, друга Леніна і вялікага прадаўжальніка яго справы, правадыра партыі і совецкага народа — у дзень твайго шасцідзесяцігоддзя.

Больш сарака год ты служыш справе пролетарскай рэволюцыі, справе рабочага класа і ўсяго працоўнага народа. Ты быў вярнейшым саратнікам Леніна ў яго барацьбе за партыю, за дыктатуру пролетарыята. Разам з Леніным многія годы ты будаваў і выкоўваў магутную большэвіцкую партыю. Разам з Леніным ты вёў партыю і рабочы клас на ўзброенае паўстанне ў кастрычніку 1917 года. Як бліжэйшы памочнік Леніна, ты непасрэдна кіраваў усёй справай падрыхтоўкі Кастрычніцкага паўстання і паспяховым заваяваннем улады рабочым класам.

У годы айчыннай грамадзянскай вайны супроць замежных захватчыкаў і буржуазна-памешчыцкай белагвардзейшчыны ты, таварыш Сталін, пад кіраўніцтвам Леніна быў непасрэдным натхніцелем і арганізатарам перамог Чырвонай Арміі на ўсіх франтах, дзе вырашаўся лёс рэволюцыі.

Пасля смерці Леніна партыя большэвікоў пад тваім мудрым кіраўніцтвам, пераадалеўшы велізарныя цяжкасці на сваім шляху, прывяла нашу краіну да перамогі социялізма.

Прэзрэнныя ворагі народа трацкісты, зіноўеўцы, бухарынцы хацелі адняць у рабочага класа, у совецкага народа веру ў магчымасць перамогі социялізма ў нашай краіне, неаднаразова прабавалі падарваць партыю знутры, разбіць адзінства большэвіцкай партыі, пагубіць совецкую ўладу і социялістычную рэволюцыю. Ва ўпорнай прынцыповай барацьбе з ворагамі социялізма, ворагамі партыі, пад тваім кіраўніцтвам у барацьбе за ленінізм згуртаваўся Цэнтральны Камітэт і ўся наша партыя. Ты адстаяў ленінскую тэорыю магчымасці перамогі социялізма ў адной краіне, развіў гэтую вялікую тэорыю далей, узброіў ёю партыю і мільённыя масы працоўных Совецкага Саюза—гэта забяспечыла выкрыццё і разгром ворагаў рэволюцыі.

Пад тваім кіраўніцтвам партыя большэвікоў ажыццявіла социялістычную індустрыялізацыю краіны, стварыла новыя індустрыяльныя ачагі і раёны, першакласныя заводы цяжкай і лёгкай індустрыі, магутныя заводы машынабудаўніцтва, што забяспечыла тэхнічную рэканструкцыю ўсёй народнай гаспадаркі і ўзбраенне навейшымі сродкамі абароны СССР. Пад тваім кіраўніцтвам партыя зрабіла такі найглыбейшы рэволюцыйны пераварот у вёсцы, як суцэльная калектывізацыя і ліквідацыя кулацтва як класа, забяспечыўшы на аснове перамогі калгаснага ладу культурнае і заможнае жыццё многамільённага сялянства. Наша краіна стала магутнай індустрыяльнай дзяржавай, краінай буйнага калектыўнага земляробства, краінай перамогшага социялізма.

На аснове гэтых поспехаў ідзе быстры ўздым культуры народаў Совецкага Саюза. Створана совецкая інтэлігенцыя, аддаеная совецкай уладзе, справе социялізма.

Партыя і совецкая ўлада пад тваім кіраўніцтвам стварылі ўзброеную першакласнай тэхнікай магутную і непераможную Чырвоную Армію, якая з'яўляецца надзейнай абаронай нашай радзімы ад усіх знешніх ворагаў.

Рабочы клас у саюзе з сялянствам, пад кіраўніцтвам большэвіцкай партыі, знішчыў назаўсёды эксплуатацыю чалавека чалавекам і ўцвердзіў новы, социялістычны лад у СССР, які не ведае ні крызісаў, ні беспрацоўя, які забяспечвае няўхільны ўздым матэрыяльнага дабрабыту і культурнага ўзроўню працоўных. Гэты галоўны вынік нашай барацьбы мае сусветна-гістарычнае значэнне, ён умацоўвае ў працоўных усяго свету веру ў таржаство социялізма.

Наша партыя пад тваім выключна актыўным і непасрэдным кіраўніцтвам стварыла магутную, многанацыянальную совецкую дзяржаву, умацавала вялікую і непарушную дружбу народаў СССР, залог іх працвітання і неперамажнасці. Новая Канстытуцыя СССР, Канстытуцыя перамогшага социялізма і разгорнутай социялістычнай дэмакратыі, па справядлівасці названа народам Сталінскай Канстытуцыяй.

Таксама, як і Ленін, ты, таварыш Сталін, заўсёды надаваў і надаеш найвялікшае значэнне развіццю і прапагандзе рэволюцыйнай тэорыі. Твае класічныя тэарэтычныя работы, стаўшыя здабыткам мільёнаў людзей у нашай краіне і ва ўсім свеце, з'яўляюцца далейшым развіццём марксізма-ленінізма ў новых умовах эпохі імперыялізма і пролетарскай рэволюцыі, эпохі перамогі социялізма на адной шостай частцы зямлі. Ты развіў марксісцка-ленінскую тэорыю дзяржавы, распрацаваўшы вучэнне аб социялістычнай дзяржаве ва ўмовах капіталістычнага акружэння. Узбройваючы партыю марксізмам-ленінізмам, ты нястомна згуртоўваў яе арганізацыйна. На гэтай аснове ажыццёўлена сталінскае адзінства нашай партыі.

Адным з выдатных поспехаў большэвіцкай партыі, дасягнутых дзякуючы тваім клопатам і кіраўніцтву, з'яўляецца быстры рост кадраў, вылучэнне многіх тысяч новых работнікаў социялістычнага будаўніцтва і абароны краіны социялізма.

Аддаючы ўсе свае сілы вялікаму служэнню народу, — ты, таварыш Сталін, таксама як і Ленін, любіш свой народ і неаддзялім ад народа. Таксама як і Ленін, ты акружан гарачай любоўю працоўных Совецкага Саюза і ўсяго свету.

Сёння наша партыя і народы Совецкага Саюза, вітаючы цябе ў дзень шасцідзесяцігоддзя, згуртаваны як ніколі вакол свайго Цэнтральнага Камітэта пад сцягам Леніна—Сталіна і гатовы да далейшай барацьбы за поўную перамогу комунізма.

Няхай жыве непераможная партыя большэвікоў, партыя Леніна—Сталіна!

Жыві доўгія годы, наш родны Сталін, на радасць партыі, рабочага класа, народаў совецкай зямлі і ўсяго свету!

ЦЭНТРАЛЬНЫ КАМІТЭТ УСЕСАЮЗНАЙ КОМУНІСТЫЧНАЙ ПАРТЫІ (БОЛЬШЭВІКОЎ).

20 снежня 1939 года.

МАСКВА, КРЭМЛЬ.

Таварышу СТАЛІНУ І. В.

Дарагі Іосіф Вісарыёнавіч!

У дзень Вашага слаўнага 60-годдзя ЦК КП(б) Беларусі, ад імені компартыі большэвікоў Беларусі, Вам, вялікаму правадыру і настаўніку, шле палкае большэвіцкае прывітанне.

Вялікі саратнік і прадаўжальнік справы Леніна, Вы прысвяцілі сваё выдатнае жыццё справе народа, вялікай барацьбе за вызваленне працоўнага чалавецтва.

З'яднаныя народы Беларусі глыбока захоўваюць у сваім сэрцы Ваш вобраз — вобраз геніяльнага стваральніка Беларускай дзяржавы, вызваліцеля народаў Заходняй Беларусі ад іга польскіх паноў і капіталістаў.

Ваша імя жыве і будзе жыць вечна ў сэрцах працоўных і прыгнечаных мас усяго свету, як імя мудрага творца і будаўніка нашай большэвіцкай партыі, тэарэтыка і арганізатара перамог социялізма, найвялікшага пролетарскага рэволюцыянера, чалавека гіганцкай сілы мыслі і волі, непрымірымага барацьбіта з усімі і ўсякімі ворагамі партыі і народа.

Пад Вашым, таварыш Сталін, кіраўніцтвам народы Совецкага Саюза дабіліся нябачаных гіганцкіх поспехаў на ўсіх франтах социялістычнага будаўніцтва. На тэрыторыі неасяжнага Совецкага Саюза—ад Паўночнага Полюса да Чорнага мора, ад Беластока да Уладзівастока — пабедна развяваецца непераможны сцяг Маркса—Энгельса—Леніна—Сталіна.

Пад Вашым кіраўніцтвам многанацыянальны совецкі народ пабеданосна ідзе да поўнага таржаства комунізма.

Жадаем Вам, дарагі Іосіф Вісарыёнавіч, яшчэ многа і многа год здароўя і жыцця на карысць працоўных усяго свету.

Няхай жыве родны і любімы таварыш Сталін!

П. К. ПАНАМАРЭНКА
Н. В. КІСЯЛЁЎ
Н. Я. НАТАЛЕВІЧ
М. П. КАВАЛЁЎ
М. В. КУЛАГІН
Н. Г. ГРЭКАВА
Л. Ф. ЦАНАВА
А. П. МАТВЕЕЎ
В. Н. МАЛІН
Г. М. БАЙКАЧОЎ

МАСКВА, КРЭМЛЬ

Таварышу СТАЛІНУ

Дарагі Іосіф Вісарыёнавіч!

Ад імені байцоў, камандзіраў, палітработнікаў Беларускай Асобай Ваеннай Акругі ў дзень Вашага 60-годдзя шлем Вам баявое чырвонаармейскае прывітанне. Жадаем Вам доўгія годы жыцця на карысць і радасць працоўных усяго свету.

Ушаноўваючы Ваш слаўны юбілей, камандзіры і палітработнікі часцей акругі абавязваюцца яшчэ з большым упорствам і энергіяй вучыцца і працаваць, мацаваць сілу і магутнасць Рабоча-Сялянскай Чырвонай Арміі пад Вашым мудрым кіраўніцтвам.

Ваенны Совет Беларускай Асобай Ваеннай Акругі:
М. КАВАЛЁЎ,
І. СУСАЙКОЎ,
П. СМАКАЧОЎ,
К. ГУСЕЎ,
П. ПАНАМАРЭНКА.

УКАЗ

ПРЭЗІДЫУМА ВЯРХОЎНАГА СОВЕТА СССР

АБ ПРЫСВАЕННІ таварышу ІОСІФУ ВІСАРЫЁНАВІЧУ СТАЛІНУ ЗВАННЯ ГЕРОЯ СОЦЫЯЛІСТЫЧНАЙ ПРАЦЫ

За выключныя заслугі ў справе арганізацыі большэвіцкай партыі, стварэння совецкай дзяржавы, пабудовы социялістычнага грамадства ў СССР і ўмацавання дружбы паміж народамі Совецкага Саюза—прысвоіць таварышу ІОСІФУ ВІСАРЫЁНАВІЧУ СТАЛІНУ, у дзень яго шасцідзесяцігоддзя, — званне ГЕРОЯ СОЦЫЯЛІСТЫЧНАЙ ПРАЦЫ з уручэннем вышэйшай узнагароды СССР—ордэна Леніна.

Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Совета СССР М. КАЛІНІН.

Сакратар Прэзідыума Вярхоўнага Совета СССР А. ГОРКІН.

Масква, Крэмль,
20 снежня 1939 г.

«Таварыш Сталін сярод горцаў у 1902 годзе». Эскіз для гобелена мастака Цыўчынскага (Алма-Ата, Казахская ССР). Фота-кліша ТАСС.

Пятрусь Броўка

ЖЫЦЦЁ

З людскіх глыбінь
Прыйшоў ён, чалавек—
І стаў над цэлым акіянам-светам.
Зямля мая!
Краса тваіх садоў і рэк
Яго бязмежнай ласкаю сагрэта.

У гомане бароў
І ў шолахах трысця—
Аб ім напеў чароўны мне пачуўся...
З вачэй яго
Я смагу напаіў жыцця—
Яны святлей крыніц на Беларусі.

І ў шумных гарадах,
І ў моры спелых зёў,
Дзе ўвесь народ бяссмерце нараджае,—
Ягоны голас чуў.
Ён заўжды першым быў!
Я ўспамінаю свята ураджаю...

У сад
Сабралася сям'я гаспадароў
Багацяў, зн'йдзеных у працы пільнай:
Сталы наўкруг.
Застаўленыя шчыльна,
Згіналіся пад цяжкасцю дароў.

Калі з гары
Напечанага хлеба
Старэйшы ўзняў, як золата, пірог...—
Праз голле дрэў
Прарваўся гулка ў неба
Магутны кліч у славу перамог.

І людзі цалаваліся
Ад сэрца ўсяго;
Гукалі госця дарагога сесці—
А на стале,
На самым першым месце,
Стаяў пачэсны кубак для яго.

Ён быў там бацькам,
Самым лепшым другам,
Яго імя не сходзіла ў бяседзе,
І дзеці матак абступалі кругам:
—Скажыце нам, калі да нас прыедзе?

Калі мы йшлі
Праз пушчы Аўгустова—
За намі ўслед займалася зара,—
Адно яднала нас
Любімейшае слова:
Імя правадыра.

Праз дым гармат
Мы бачылі, як блізка
Ля нашай мэты, здзейсненай, ста'м.
Бары галовы нахілялі нізка,
Вітаючы сыноў,
Пасланых ім.

Мы чулі выбух
Болі чалавечай.
Што ўжо навек парвалася мяжа...
Не раз за штых
Ад гэткае сустрэчы
З вачэй спадала шчырая сляза.

Яшчэ стралялі
З роспачы адзінкі,
І свежым быў іх уцякацкі след;
Стралялі нас.
Наперадзе дзяўчынка
Ля сэрца несла з кветкамі партрэт.

Пад ім
Увысь узнятыя галовы
Віталі слаўны, сонечны паход,
Пад ім стаяў народжаны нанова
З'яднаны мудрай воляю
Народ!

І гамоніў скрозь—
Рака з ракою,
Лясы, бары—з прасторамі палёў,
І птушкі—
З гнёзд, разбураных вайною,
Ляцелі зноў да родных берагоў.

Стаялі мы.
Ад нас ішла дарога
Паміж вясновых, вызваленых хат—
Туды, дзе ён,
Пад поглядам якога
Відзён вакоў наступных далягляд.

Як спіць мой край,
Адно не дрэмле варта
Яго надзейна ўзброеных сыноў;
Я знаю—
Правадыр стаіць ля карты
Прастораў земных, шумных гарадоў.

Пры ім
Прайшлі шырокія каналы
Пяскі пустынь вадою пакарыць,
Ля вечных льдоў
Вясна запанавала...
І бачыць ён за далямі граніц:

З глыбокіх нор
Нікчэмныя пачвары
Яшчэ ўздымаюць воўчае выццё.
Са ўсіх бакоў
Чырвоныя штандары
Ідуць на штурм за новае жыццё.

Праз даль шляхоў
Ім зоркай агнявою—
Зямля садоў, дзе шчасце расцвіло,
Зямля,
Дзе ён нястомнаю рукою
На свет узняў нягаслае святло.

І вось пры ім
У гуках стройных маршаў
Сыноў адважных армія ідзе...
Спакойны ён за будучыню нашу,
За клятву Леніну,
За новы дзень!

Філіп Пестрак

ДУМА АБ СТАЛІНЕ

Зашумі ты, бор, дружным гоманам
Над краінаю зашумі,
Ты ранеў наш боль, боль надломлены,
Па шырокай, па зямлі.

Расцвіла цяпер радасць нашая
Бесцяпемчырванню на прасцяг, —
Доля нашая непрапашчая,
Доля нашая — Сталін-сцяг!

З кветак радасці шыем сарпамі
Свайму Сталіну родны знак —
Слёз узорамі нераплецены
Думы нашыя зіхацяць.

Думы песчаны, галаваныя
У цёмнай немачы хатніх сноў,
Думы, ворагам катаваныя
У стогнах змучаных сыноў.

І абмытыя ранкаў росамі
У час рассветнае зары,
Як галоднымі йшлі палосамі
Гора чорнага змагары.

Сталін — дум прастор, Сталін —
шчасця дар.
Сталін — вольны шум родных ніў.
Зямлі новае мудры гаспадар
У бліскаў полымных зарніц.

Ты прыйми прывет бацькі зныллага,
Маці, сплаканай ад трывог,
Ад сыноў, дачок, каго выгнала
Рука панская у астрог.

Мы за Сталіна-вызваліцеля—
Пойдзем рашуча на бой, —
За Радзіму, за Вялікую
Зашумі, радзімы бор!

Гродна, 9.XII.1939.

—o—

Анатоль Астрэйка

ПЕСНЯ ЖНЕЙ

Твой нараджэння дзень і час
Мы добра зналі і чакалі,
У госці прыязджай да нас,
Наш родны, наш любімы Сталін.

Наш правадыр, партрэт мы твой
У краскі й каласкі ўбралі, —
Крынічнай свежаю вадой
Мы іх увечар асвяжалі.

Ці ў поле раннем мы ішлі,
А ці снапы ў гумно складалі,
Мы песню пра цябе вялі,
Мы бацьку роднага ўслаўлялі.

Ты нам, як сонца, дарагі
І любы нам, як птушцы воля,
Мы хлеба поўныя стагі
З калгаснага сабралі поля.

Табе, наш родны, ад жанчын
Падзяка, слава і пашана.
Ты даў нам ад жыцця ключы
І загаіў на сэрцы раны.

Багаты, слаўны наш калгас,
Як сонца, жнеі нашы сталі,
У госці прыязджай да нас,
Наш родны, наш любімы Сталін.

Змітрок БЯДУЛЯ

ПЕСНЯ

Фрагмент

Звіняць косы.

Ад скошанай травы плыве ў паветра мядовы водар. Возера блішчыць над сонцам вялізным медным тазам. Над залацістым дном мітусяцца туды і сюды статкі серабраных плотак. Дзяўчаты з граблямі ў руках песні спяваюць. У бяскраі ясных нябёс граюць на шкляных свісцёлках жаўранкі. А ён, Базыль, малым хлопчыкам, босы, без шапкі сядзіць на беразе возера.

Базыль Панасюк з вёскі Мар'янкі ўспамінае аб гэтым раптоўна, нечакана.

У абшырнай і светлай зале Крэмля шмат народу. Людзі рознага ўзросту і выгляду, у розных вопратках, розных нацый.

Базыль упершыню бачыць Сталіна, а нібы ведае яго, гаварыў з ім даўным даўно. Ён не зводзіць вачэй з Сталіна. Яму здаецца, што залатыя ніткі праменняў цягнуцца ад Сталіна да кожнага чалавека ў зале. А людзей тут мо' больш за тысячу.

Сталін такі блізкі і просты. У яго валасах свеціцца серабро шасцідзесяці год, а ў яго вачах — мудрасць усяго свету. Ласкавым позіркам ён пазірае на Базыля.

Ці-ж Сталін ведае і яго жыццё?

Ведае.

. . . .

Базылю Панасюку трыццаць год. Трынаццаць з іх ён таміўся ў панскай турме. Годы няволі цягнуліся, нібы стомленыя, галодныя падарожнікі па каменістай дарозе. На акрываўленым целе Базыля бразгаталі кайданы, але ў вачах ззяла сонца. Няволя не зламала Базыля.

Часта прыводзілі ў камеру новых людзей з панскай «волі». Ад іх Базыль даведваўся, што дзеецца на свеце. Ад іх ён даведаўся, што і яго бацька і яго адзіны брат томяцца ў цямніцы.

За што?

Можа за падаткі. Можа за нейкі гнеўны ўчынак супроць паноў.

У апусцелай роднай хаты гаспадарылі вятры: рыпалі дзвярмі і па-воўчаму вылі ў коміне. Па абадранай страсе гуляла мяцеліца. Завея наваліла на гнілую хацінку гурбу снегу.

Калі даўней за падаткі забралі ў бацькоў карову, падушкі і кажушок, трое малодшых дзяцей занядужылі ад голаду і холаду і памерлі.

Маці галасіла на ўсю вёску. Бацька хадзіў па хаце маўклівы і злы. Потым ён ускарабкаўся на заімшэлыя драніцы старой страхі.

— Звар'яцеў ад гора Цыпрук, — гаварылі суседзі. — Злазь, Цыпручок, злазь!

Бацька ні слова на гэта не адказаў. Твар бацькі стаў чорны, як зямля, а вочы былі сухія і гарэлі гнеўным агнём. Ён ірваў шурпатымі рукамі пачарнелыя драніцы са страхі і кідаў на зямлю. Суседкі рукі ламалі.

— Ачухайся, Цыпрук. Што ты робіш?

Потым на падворку бацька горбіўся над гнілымі драніцамі. У суседа ён пазычыў сякеру і пілу і майстраваў з драніц убогія трўны для нябожчыкаў-дзяцей.

З таго часу хата засталася без страхі.

. . . .

Аднаго разу прыгналі ў камеру, дзе знаходзіўся Базыль, збітага да крыві, але з вясёлымі вачыма чалавека.

— Чаму ты такі вясёлы? — запыталіся вязні ў незнаёмага.

І незнаёмы апавядаў ім, што ён у хвойнай глушы, у ляснічовай хаце, слухаў радыё з Масквы. Ён слухаў, як Сталін гаварыў пра Канстытуцыю.

Незнаёмы апавядаў усё — слова ў слова, нібы песню.

Базыля Панасюка апанавалі новыя думкі — светлыя і натхнёныя. Сэрца яго напоўнілася надзеяй і радасцю. Захацелася яму спяваць.

Ён склаў напамяць песню — простую, як зямля, гарачую, як агонь. Песня мела такі прыпеў:

> У поле смела выхадзі,
> За люты здзек паноў судзі.
> Надышоў расплаты час —
> Сталін думае пра нас.

Увесь імпэт свайго сэрца аддаў Базыль гэтай песні. Яна як-бы літасці прасіла:

— Запішы мяне, запішы...

Але няма ні алоўка, ні паперы. У каго-б ні пытаўся — няма.

Базыль вырваў з акна заіржавелы цвік і давай ім скрыгатаць па паглянай сцяне.

Песня была напісана на паглінах буйнымі і глыбокімі літарамі.

Усе вязні вывучылі песню напамяць. Хтосьці падабраў мелодыю. Спачатку заспявалі шэптам. Але з кожнай хвілінай песня расла і расла магутнымі хвалямі.

У камеру ўварваліся каты-турэмшчыкі з гумовымі дубінкамі ў руках.

Катавалі ўсіх.

Потым яны заўважылі песню, напісаную на сцяне. Пачаўся новы допыт:

— Хто напісаў?

— Я! — адказаў сівы барадаты дзед семідзесяці год.

— Я! — адказаў вусаты дзядзька сарака год.

— Я! — адказаў семнаццацігадовы сінявокі дзяцюк.

— Мана! Вы ўсе непісьменныя! Не вы напісалі.

І каты-турэмшчыкі білі людзей «за ману».

У Базыля Панасюка вочы ззялі ад радасці за мужнасць людзей, а сэрца балела ад жалю за людскіх пакут.

Ён ледзь упэўніў турэмшчыкаў, што песню ён сам прыдумаў і сам напісаў.

Цэглы, на якіх была напісана песня, выбілі. Сцяну замазалі глінай. Людзей, што спявалі песню, перакінулі ў розныя турмы, дзе яны сядзелі ў адзіночку, бо зрабіліся небяспечнымі і страшнымі для паноў. Песня была ў іх магутнай зброяй.

Базыля закавалі ў кайданы. Яму ў пазногці пускалі іголкі, пальцы шчамілі між дзвярэй. Пасля гэтага ён не мог браць ежы сваімі пакалечанымі рукамі. Яго прыходзілася карміць, як малое дзіцё.

Над ім адбыўся новы суд за песню. Яго пакаралі няволяй на ўсё жыццё.

Але песню не закуеш у кайданы. Яна вольная, нібы вецер. Песня вылецела праз жалезныя краты, паплыла ў даль і сонечным ванітр'ўпам сустракала народ:

— Уставай, народ! Устава-ай!

Песня ляцела ад леса да леса, ад поля да поля, ад хаты да хаты.

Пры вогнішчы на непрытульным лузе яе спявалі начлежнікі апоўначы.

У месячныя ночы яе грудным голасам напявала над калыскай галоднай малюткі галодная маці.

Босыя і гаротныя дзяды і бабулі з ёю выходзілі на вялізнае панскае поле.

Пастухі на глухім балоце высвіствалі гэту песню на дрыўляных жалейках.

Ёю пешылі гнеўныя панскія парабкі — маладыя і магутныя, як дубы.

Салоўкам яна прылятала ў майскія ночы за вакон беднякоў і сыпіла ім сэрцы адвагай і надзеяй.

Песня Базыля грознай навальніцай шугала па пышных маёнтках, білася гнеўнымі словамі аб люстраныя вокны магнацкіх палацаў і прыносіла лютым панам смяротальны спалох.

Магутнае рэха песні клікала-звала:

— Уставай, народ, устава-ай!

Па далінах і ўзгорках імчаўся прыпеў:

> У поле смела выхадзі,
> За люты здзек паноў судзі.
> Надышоў расплаты час —
> Сталін думае пра нас.

Скавыталі лютыя паны ад страху. Па іх загаду ўсё больш і больш арыштоўвалі людзей, катавалі, білі, нішчылі, здзекваліся з іх. Але з песняй нічога зрабіць не маглі.

Яны чулі песню ў звоне кос, у шорхане сярпоў, у гучным стукаце малаткоў аб кавадлы, у навальніцах, у шэптах дрымучага лесу, у спевах птушак.

Паны вар'яцелі ад страху і зубамі, як воўкі, ляскаталі.

Яны бачылі песню ў начных бліскавіцах, у яркіх зорках на небе, у грозных вачах прыгнечаных людзей.

Паны хаваліся па сваіх палацах і дрыжалі.

. . . .

А вось нядаўна...

Расчыніліся насцеж дзверы турмы. З вуліцы чуваць былі грымоты чырвоных танкаў.

— Вольныя! Вольныя!

Песні. Смех. Радасць. Чырвоныя сцягі. Кветкі. Братнія пацалункі. Базыль убачыў сваіх бацькоў.

— Сынок... Сынок...

Бацькі плачуць і смяюцца. Яны абнімаюць чырвонаармейцаў і шэпчуць:

— Сынкі нашы родныя...

— Вось яно — вызваленне! Дзякуем Сталіну! Дзякуем!

Гарачая, сонечная хваля ўздымае Базыля Панасюка ўгару. Велічныя і ўрачыстыя гукі «Інтэрнацыянала». Усклікі:

— Ура вялікаму Сталіну! Ура!

Надыходзіць цішыня. Базыль чуе стукаты ўласнага сэрца. Раптам у цішыні чутны чоткія словы з прэзідыума:

— Слова мае член Народнага Сабрання Заходняй Беларусі таварыш Панасюк.

Базыль ускаквае з крэсла. Яму горача і халодна, страшна і радасна. Усхваляваным крокам ён ідзе да трыбуны.

І хоча Базыль апавядаць Сталіну пра ўсё сваё жыццё. І чуе ён у сваім сэрцы голас:

— Раскажы, братку, раскажы! Бо тваё жыццё — жыццё ўсяго народа.

Уся зала глядзіць на яго лагодна, па-братэрску. Гэта яму надае бадзёрасць. Але ён за доўгія годы турмы прывык гаварыць толькі шэптам.

І Базыль Панасюк успамінае адну змрочную зімовую раніцу. На халодным турэмным падворку павесілі таты аднаго юнака-камсамольца. У той час уся турма выгукнула грымотным голасам два словы:

— Смерць панам!

Базыль пачаў гаварыць з трыбуны Крэмля. Яму здаецца, што хтосьці за яго гаворыць натхнёна і проста.

Воплескі часта спынялі яго.

Потым да яго падышоў Сталін, ласкава зірнуў у вочы, паціснуў руку.

. . . .

Ад радасці і шчасця Базыль не спаў усю ноч. Ён хадзіў па светлым пакоі гасцініцы «Масква». Вокны выходзілі на Красную плошчу, на Крэмль, на рубінавыя зоры.

Базыль Панасюк дастаў свой блакнот і напісаў новую песню пра Сталіна.

І. В. Сталін. Эскіз скульптуры засл. дзеяча мастацтваў БССР З. І. Азгура.

А. Трыпольскі

ЗБРОЯ МАСТАЦКАГА ВОБРАЗА

Не раз зброяй мастацкага вобраза, узятага з твораў вялікіх пісьменнікаў, Ленін і Сталін трапна разілі ворага. Не раз мастацкі вобраз дарэчы выкарыстаны, дапамагаў ярчэй, рэльефней ахарактарызаваць пэўную з'яву, больш усебакова і глыбей раскрыць пэўную падзею грамадскага жыцця. Ленін і Сталін карыстаюцца мастацкім вобразам іменна тады, калі ўзнікае неабходнасць у вобразным падкрэсліванні мыслі, у навочным раскрыцці яе.

Палітычнае ўгодніцтва меншавікоў перад буржуазіяй, іх пастаянную гатоўнасць на ўсялякія скідкі і кампрамісы Ленін неаднаразова характарызуе пры дапамозе шчэдрынскага «Карася-ідэаліста» і «Прамудрага піскара», які «жыў — дрыжаў і паміраў — дрыжаў», усяго баяўся, ад усялякай дзейнасці ўстрымліваўся.

Шчэдрынскі вобраз «прамудрага піскара» выкарыстаў таварыш Сталін для ацэнкі «учынкаў» контр-рэвалюцыйных правых апартуністаў, спрабаваўшых пасеяць недавер'е да грандыёзных сусветна-гістарычных задач сацыялістычнага будаўніцтва, усяліць страх перад гэтымі задачамі. У гістарычнай прамове на нарадзе гаспадарнікаў 23 чэрвеня 1931 года таварыш Сталін з гэтай прычыны гаварыў: «Існуюць некаторыя калапартыйныя абывацелі, якія ўпэўніваюць, што наша вытворчая праграма нерэальная, невыканальная. Гэта нешта накшталт «прамудрых піскароў» Шчэдрына, якія заўсёды гатовы распаўсюджваць вакол сябе «пустату недамыслія».

Таварыш Сталін дае дакладную і глыбокую характарыстыку шчэдрынскаму вобразу, якая поўнасцю ўскрывае філасофскую накіраванасць казкі «Прамудры піскар». Гэтым вобразам ускрыта абывацельская абмежаванасць, палітычная бездапаможнасць, г. зн. «пустата недамыслія».

Таварыш Сталін ужо ў палітычнай справаздачы ЦК XVI з'езду ВКП(б) ударыў па імкненнях контррэвалюцыйнай правай апазіцыі, накіраваных на зрыў сацыялістычнага будаўніцтва, і ўдарыў невымернай сілай чэхаўскай сатыры.

«... Былыя лідэры правай апазіцыі не разумеюць нашых бальшавіцкіх тэмпаў, не вераць у гэтыя тэмпы і наогул не прыемлюць нічога такога, што выходзіць з рамак паступовага развіцця, з рамак самацёку. Больш таго, нашы бальшавіцкія тэмпы, нашы новыя шляхі развіцця, звязаныя з перыядам рэканструкцыі, абвастрэнне класавай барацьбы і вынікі гэтага абвастрэння ўсяляюць у іх трывогу, рассеянасць, баязнь, страх. Зразумела пагэтаму, што яны адпіхваюцца ад усяго таго, што звязана з найбольш вострымі лозунгамі нашай партыі. Яны хварэюць той-жа хваробай, якой хварэў вядомы чэхаўскі герой Белікаў, настаўнік грэчаскай мовы, чалавек у футляры. Памятаеце чэхаўскае апавяданне «Чалавек у футляры»? Гэты герой, як вядома, хадзіў заўсёды ў галошах, у пальто на ваце, з парасонам і ў спякотнае і ў халоднае надвор'е. «Дазвольце, для чаго вам галошы і пальто на ваце ў ліпені месяцы, у такое спякотнае надвор'е?»— пыталіся ў Белікава. «На ўсякі выпадак, — адказваў Белікаў, — як-бы чаго не выйшла: а раптам ударыць мароз, як-жа тады?» **(Агульны смех. Апладысменты).** Ён баяўся, як чумы, усяго новага, усяго таго, што выходзіць з прывычнага кола шэрага абывацельскага жыцця. Адкрылі новую сталовую,—у Белікава ўжо трывога: «Яно, канешне, можа быць, і добра мець сталовую, але глядзіце, як-бы чаго не выйшла». Арганізавалі драматычны гурток, адкрылі чытальню. — Белікаў зноў у трывозе: «Драматычны гурток, новая чытальня, — для чаго-б гэта? Глядзіце, як-бы чаго не выйшла». **(Агульны смех).**

Тое самае трэба сказаць аб былых лідэрах правай апазіцыі. Памятаеце гісторыю з перадачай ВТНУ гаспадарчым наркаматам? Мы хацелі перадаць усяго два ВТНУ ВСНГ. Справа здавалася-б, маленькая. А між тым мы сустрэлі адчайнае супраціўленне з боку правых ухілістаў. «Перадаць два ВТНУ ВСНГ? Навошта гэта? Ці не лепш пачакаць? Глядзіце, як-бы чаго не выйшла з гэтай затэі». А цяпер усе ВТНУ ў нас перададзены гаспадарчым наркаматам. І нічога — жывём.

Ці, напрыклад, пытанне аб надзвычайных мерах супроць кулакоў. Памятаеце, якую істэрыку закатвалі нам з гэтай прычыны лідэры правай апазіцыі? «Надзвычайныя меры супроць кулакоў? Ці не лепш праводзіць ліберальную палітыку ў адносінах кулакоў? Глядзіце, як-бы чаго не выйшла з гэтай затэі». А цяпер мы праводзім палітыку ліквідацыі кулацтва як класа, палітыку, у параўнанні з якой надзвычайныя меры супроць кулацтва прадстаўляюць пустышку. І нічога — жывём. Ці, напрыклад, пытанне аб калгасах і саўгасах. «Саўгасы і калгасы? Навошта яны? Куды нам спяшацца? Глядзіце, як-бы чаго не выйшла з гэтых саўгасаў і калгасаў». І так далей і таму падобнае.

Вось гэта баязнь новага, няўменне падыйсці па-новаму да новых пытанняў, гэта трывога — «як-бы чаго не выйшла» — гэтыя рысы чалавека ў футляры перашкаджаюць былым лідэрам правай апазіцыі па-сапраўднаму зліцца з партыяй».

Па-майстэрску скарыстаўшы чэхаўскі вобраз, таварыш Сталін выклікаў гамерычны смех, які ўпаў, падобна грому, на галовы празрэнных ворагаў народа. З якой сілай высмеяна «палітыка» «як-бы чаго не выйшла», накіраваная на падрыў савецкай улады! Колькі нікчэмнасці, дробязнасці, баязлівасці і змяінай злосці ўскрыў таварыш Сталін у характарах «былых лідэраў правай апазіцыі» пры дапамозе мастацкага вобраза! Геніяльна выразнае параўнанне скінула бутафорскі футляр і паказала ва ўсёй агіднай аголенасці гэтых ублюдкаў.

Чэхаўскі вобраз унцера Прышыбеева знайшоў сваё прымяненне ў артыкуле «Галавакружэнне ад поспехаў». Гэтым вобразам ахарактарызавана «палітыка» «чыноўніцкага дэкрэтыравання калгаснага руху» (Сталін), палітыка голага адмініструравання тых галавацяпаў, якія «справу арганізацыі арцелі пачынаюць са зняцця з цэркваў званоў». «Што можа быць агульнага, — пытаецца таварыш Сталін, — паміж гэтай «палітыкай» унцера Прышыбеева і палітыкай партыі, якая абапіраецца на добраахвотнасць і ўлік мясцовых асаблівасцей калгаснага будаўніцтва? Ясна, што паміж імі няма і не можа быць нічога агульнага. Каму патрэбны гэтыя крыўлянні, гэта чыноўніцкае дэкрэтыраванне калгаснага руху, гэтыя недастойныя пагрозы ў адносінах да сялян? Нікому, апрача нашых ворагаў».

Іншы раз даводзіць выклікаць у памяці яркае карціна ўяўленне, каб поўнасцю развянчаць пэўную шкодную палітыку, якая мае месца ў сучаснасці. Напрыклад, у дакладзе на Першай усесаюзнай канферэнцыі работнікаў сацыялістычнай прамысловасці ў 1931 годзе «Аб задачах гаспадарнікаў» таварыш Сталін, спыняючыся на пытанні аб тым, што некаторыя гаспадарнікі не ўмеюць па-сапраўднаму кіраваць вытворчасцю, няправільна разумеюць пытанне кіраўніцтва, высмейвае іх, звяртаючыся да сатыры Шчэдрына: «Што значыць кіраваць вытворчасцю? У нас не заўсёды глядзяць па-бальшавіцку на пытанне аб кіраўніцтве прадпрыемствам. У нас нярэдка думаюць, што кіраваць — гэта значыць падпісваць паперы. Гэта сумна, але гэта факт. Іншы раз мімаволі ўспамінаеш пампадураў Шчэдрына. Памятаеце, як пампадурша павучала маладога пампадура: не ламай галаву над навукай, не ўваходзь у справу, няхай другія займаюцца гэтым, не твая гэта справа; твая справа кіраваць, падпісваць паперы. Трэба прызнаць, на сорам наш, што і сярод нас, бальшавікоў, ёсць не мала такіх, якія кіруюць шляхам падпісвання папер. А вось каб уваходзіць у справу, авалодаць тэхнікай, стаць гаспадаром справы, на гэты конт — ні-ні».

Сіла сатырычнага параўнання да такой ступені пераканаўча, што таварыш Сталін абмяжоўваецца толькі гэтым параўнаннем, пераходзячы далей да наступнага пытання.

Цікава адзначыць, што гутарачы з замежнай рабочай дэлегацыяй, у якой найбольшая колькасць была французскіх рабочых, таварыш Сталін звяртаецца да мастацкіх вобразаў з французскай літаратуры, дасягаючы гэтым асаблівага эфекта. Адказваючы на пытанне «Якія вашы адносіны да апазіцыі і напрамку Рут—Фішэр—Маслоў у Германіі?» таварыш Сталін сказаў: «Мае адносіны да апазіцыі і да яе агентуры ў Германіі такія-ж, як адносіны вядомага французскага раманіста Альфонса Дадэ да Тартарэна з Тараскона. **(Вясёлае ажыўленне сярод дэлегатаў).** Вы, мусіць, чыталі гэты слаўны раман Альфонса Дадэ аб Тартарэне з Тараскона. Герой гэтага рамана Тартарэн быў, па сутнасці справы, звычайны «добры» дробны буржуа. Але фантазія была ў яго такая імклівая, а здольнасць «хлусіць добрадушна» была развіта да таго, што ён аказаўся ў канцы канцоў ахвярай гэтых незаўрадных здольнасцей. Тартарэн хваставаўся, упэўніваючы ўсіх, што ён забіў у гарах Атласа безліч львоў і тыграў. Лёгкаверныя прыяцелі Тартарэна ўзвялі яго за гэта ў годнасць першага ў свеце паляўнічага на львоў. А між тым Альфонс Дадэ ведаў напэўна, таксама як і сам Тартарэн ведаў напэўна, што Тартарэн ніколі не бачыў ў вочы ні львоў, ні тыграў. Тартарэн хваставаўся, упэўні-

МАКСІМ ГОРКІ АБ СТАЛІНЕ

У другой палове лютага 1913 года, у пісьме з Кракава, Ленін пісаў Максіму Горкаму: «Наконт нацыяналізма ўпаўне з Вамі згодзен, што трэба гэтым заняцца пасур'ёзней. У нас адзін цудоўны грузін засеў і піша для «Просвещения» вялікі артыкул, сабраўшы ўсе аўстрыйск'я і інш. матэрыялы. Мы па гэта наляжам». Гэтым «цудоўным грузінам» быў Сталін, які працаваў над артыкулам «Нацыянальнае пытанне і соцыял-дэмакратыя».

Горкі ведаў Сталіна і да Кастрычніцкай рэвалюцыі. Але ў цесную, дружаскую сувязь з ім ён уступае пасля Кастрычніка.

Сталін прыцягваў Горкага, як вялікі настаўнік жыцця. Побач з Марксам, Энгельсам і Леніным, ён бачыў у ім стваральніка філасофіі працоўных.

...«Немагчыма пазнанне, — пісаў Горкі, — якое адмаўляла-б папярэднія яму веды, як вучылі нас Маркс, Ленін, вучыць Сталін». «У нашы дні,—заяўляў ён, — перад уладай грозна ўстаў гістарычна і навукова абгрунтаваны, сапраўды агульначалавечы, пролетарскі гуманізм Маркса—Леніна—Сталіна,—гуманізм, мэта якога — поўнае вызваленне працоўнага народа, усіх рас і нацый з жалезных лап капіталізма».

Для Горкага—Сталін вялікі, творчы прадаўжальнік вучэння Маркса і Леніна. Сталін, працуючы ў новых соцыяльна-эканамічных умовах, прасоўвае далей вучэнне Маркса і Леніна, паглыбляючы, удасканальваючы, узнімаючы яго на новую, вышэйшую ступень.

Вызвалячальную для ўсяго чалавецтва філасофію гісторыі, створаную Марксам—Энгельсам—Леніным, комуністычная партыя, — сцвярджаў М. Горкі,—«пад кіраўніцтвам Іосіфа Вісарыёнавіча і ЦК пашырае, паглыбляе... робіць яе абуджальнікам творчай энергіі пролетарыята і ўсяго свету».

Горкі акрэслена ўсведамляў гістарычную ролю Сталіна, як стваральніка, разам з Леніным, комуністычнай партыі, закліканай вызваліць усе народы ад векавога прыгнечання і даць ім умовы свабоднага і шчаслівага жыцця. У Сталіне Горкі бачыў рэволюцыянера сусветнага значэння, заклікананага змяніць лёс чалавецтва.

Яшчэ ў 1928 годзе, вярнуўшыся пасля доўгага адсутнічання на радзіму, ён, здзіўлены адбыўшыміся зменамі, з захапленнем гаварыў: ...«Які выдатны народ вырас у нашай краіне, якіх выдатных людзей выхавала партыя, выхавалі Ленін і Сталін—людзей-тварцоў».

Наведаўшы ўлетку таго-ж года працоўную калонію НКВД, якая знаходзіцца недалёка ад Харкава, ён гаварыў аб велізарных клопатах, праяўляемых да дзяцей вялікай партыяй Леніна—Сталіна.

«Адсюль,—пісаў ён з Сарэнто, вітаючы ўдарнікаў калгасаў, — дзе гаспадараць драпежнікі, вычэрпваючы своекарысліва рабочую энергію і плодародзе зямлі—адсюль асабліва ясна бачыш велізарнае значэнне вашай гераічнай працы ў Саюзе Советаў, у краіне, дзе гаспадарыць толькі калектыўны розум рабочых і сялян, аб'яднаных у непераможную сілу компартыі, якую дастойна ўзначальвае лепшы і бясстрашны вучань Уладзіміра Леніна».

«Народы Совецкага Саюза павінны ведаць,—пераконваў ён,—чаго могуць дабіцца працоўныя, калі на чале іх стаіць выпрабаваная мудрая партыя Леніна—Сталіна».

Горкі захапляецца Сталіным і як нястомным, непрымірымым змагаром за чыстату тэорыі рабочага класа. Поспехі паслядоўнай, бязлітаснай барацьбы Сталіна з усімі і ўсялякімі ўхіламі ад генеральнай лініі комуністычнай партыі, з варожымі рабочаму класу тэорыямі і сістэмамі выклікаюць у М. Горкага нястрымную радасць. Разгром Сталіным варожых народу трацкісцкіх гнёзд прыводзіць яго ў захапленне.

«Жалезная воля Іосіфа Сталіна, рулявога партыі, вельмі добра, — пісаў ён — спраўляецца з ухіламі ад прамога курсу і вельмі быстра вылечвае ад усялякіх «галавакружэнняў» каманду партыйнага судна».

Калі ў 1928 годзе Горкі прыехаў у СССР, дык першыя словы яго былі словамі захаплення творчай энергіяй Сталіна. Выступаючы 28 мая 1928 года ў Комвузе імені Я. М. Свердлова, ён сказаў: «Перамога краіны, будуючай соцыялізм—дасягнута дзякуючы геніяльнаму кіраўніцтву таварыша Сталіна».

Увесну 1933 года, выступаючы перад будаўнікамі Куйбышэўскага гідравузла, ён пачаў сваю прамову так:

«— Я радасна ўсхваляван тым, што прысутнічаю на гістарычным злёце будаўнікоў. Усхваляван да слёз тымі подвігамі, якія робяць людзі ў совецкай краіне пад кіраўніцтвам геніяльнага чалавека, таварыша Сталіна».

Сіла Сталіна, неаднаразова падкрэсліваў Горкі, не толькі ў яго геніяльнасці, мудрасці, усебаковай культуры, але і ў яго кроўнай сувязі з народам. Свае прамовы, — гаварыў М. Горкі. — Сталін заўсёды будуе на правераных фактах, на фактах творчасці шматмільённага калектыва рэдавых, «чорнарабочых, будаўнікоў соцыялізма».

Творчая энергія Сталіна выклікае у М. Горкага пачуццё гордасці і шчасця.

«Безупынна і ўсё быстрэй, — пісаў ён, — расце ў свеце значэнне Іосіфа Сталіна, чалавека, які, найбольш глыбока засвоіўшы энергію і смеласць настаўніка і таварыша свайго, вось ужо дзесяць год дастойна замяняе яго на цяжкім пасту правадыра партыі. Ён глыбей усіх іншых зразумеў: сапраўды і непахісна рэволюцыйна-творчай можа быць толькі ісцінна і чыста пролетарская простралінейная энергія, выяўленая і ўспалымнёная Леніным. Выдатна арганізаваная воля праніклівы розум вялікага тэарэтыка, смеласць таленавітага гаспадара інтуіцыя сапраўднага рэволюцыянера, які ўмее тонка разабрацца ў складанасці якасцей людзей і, выхоўваючы лепшыя з гэтых якасцей, бязлітасна змагацца супроць тых, якія перашкаджаюць развівацца да гранічнай вышыні, — паставілі яго на месца Леніна. Пролетарыят Саюза Советаў горды і шчаслівы тым, што ў яго такія правадыры, як Сталін і многія верныя паслядоўнікі яго».

Горкага захапляла ў Сталіне і тое, што, з'яўляючыся вялікім пераўтваральнікам жыцця, ён заставаўся бясконца простым, даступным, скромным, сардэчным чалавекам.

У сваім пісьме-прывітанні да дэлегатаў другога Усесаюзнага з'езда калгаснікаў-ударнікаў ён пісаў: «Мільёны сялян-калгаснікаў даведаюцца ад вас аб тым, якія простыя, добрыя людзі правадыры нашай краіны, арганізатары вашай працы; даведаюцца, які просты і даступны мудры таварыш Сталін, з раніцы да вечара прысутнічаўшы сярод вас; даведаюцца, што гэтыя правадыры, былыя рабочыя, непахісныя рэволюцыянеры, жадаюць толькі аднаго, імкнуцца толькі да адзінай найвялікшай мэты, каб усяму працоўнаму народу Саюза Соцыялістычных Рэспублік жылося лягчэй, багата, разумна, весела».

Захапляючыся непахіснай воляй, велізарным розумам, бліскучай эрудыцыяй, арганізатарскімі здольнасцямі таварыша Сталіна, ён гаварыў: «Вось да каго ў мяне добрая зайздрасць у сэнсе пераймання. У ім, як і ў Леніне, геніяльны розум, палітычная празорлівасць і велізарная творчая воля спалучаюцца з страсным жаданнем усё ведаць, са здзіўляючым уменнем быстра авалодаць ведамі і самае галоўнае — з уменнем неадкладна прымяняць гэтыя веды ў практычнай рабоце».

Горкі не мог гаварыць аб Сталіне роўнадушна; успаміны аб Сталіне хвалявалі і пераўтваралі яго.

Захапляючыся цудадзейсным геніем Сталіна, накіраваным на барацьбу за шчасце працоўных, М. Горкі становіцца беззаветна адданым яго саратнікам, гарачым яго прапагандыстам.

Свае прамовы і артыкулы ён нярэдка канчаў здраўніцай Сталіну.

«Няхай жыве, — пісаў ён аб парадзе фізкультурнікаў, — Іосіф Сталін, чалавек велізарнага розуму і сэрца, чалавек, якога ўчора так чула падзякавала моладзь за тое, што ён даў радаснае юнацтва».

Ва ўсёй сваёй рабоце, у сваіх артыкулах, зваротах, гутарках Горкі выступае гарачым праваднікам сталінскіх мерапрыемстваў і ідэй.

Горкі карыстаецца ўсякім выпадкам для таго, каб лішні раз праілюстрыраваць, пацвердзіць палажэнні і прагнозы таварыша Сталіна, указаць на іх неабвяргальнасць і дзейснасць.

«Таварыш Сталін сказаў, — пісаў ён у 1931 г. рабочым-мазутчыкам, — што ў нас ёсць усе аб'ектыўныя ўмовы для перамогі соцыялізма і справа за ўмовамі суб'ектыўнымі. Гэтыя ўмовы поўнасцю зводзяцца да двух: адна з іх усведамленне рабочым класам сваёй гераічнай працы, другая — усведамленне, што для канцэнтрыраванай працоўнай энергіі няма перашкод, якія яна не магла-б перамагчы.

Вы, таварышы, выканаўшы пяцігодку ў два з паловай гады, даказалі, што абедзве гэтыя ўмовы ў нас у наяўнасці.

Няхай жывуць пераможцы і правадыры іх».

Бачачы ў Сталіне ўзор грамадскіх паводзін, Горкі хацеў бачыць як мага больш сталінцаў. Гэта жаданне, арганічнае для яго, ён выражаў у самай рознастайнай форме: ад гарачай прапаведзі ідэй Сталіна да добрадушна-бацькоўскіх заўваг сваім прыяцелям аб патомстве.

«... Паўтараю, — пісаў ён брыгадзірцы паляводчай брыгады Іры Пікульцынай, — маё пажаданне Вам і мужу добрага здароўя і каб Вы нарадзілі штук шэсць добрых сталінцаў, такіх-жа няўтомных будаўнікоў соцыялістычнага жыцця, як іх бацькі».

Высакаразвучальны і абаяльны вобліж Сталіна выклікае ў Горкага гарачае жаданне напісаць аб ім кнігу.

У 1935—36 годзе Горкі паглынут думкай аб стварэнні гэтай кнігі. Гэта стала яго марай. Гуляючы па беразе Чорнага мора, ён ужо абдумваў план будучай кнігі. Ён ужо бачыў контуры сваёй кнігі. У апошнія дні свайго жыцця ён «Горача, з велізарным пачуццём гаварыў аб таварышу Сталіне аб яго місіі, аб працах і барацьбе, аб сіле, з якой ставіць і рашае ён вялікія пытанні сапраўднай культуры чалавецтва» (з гутаркі з праф. А. Сперанскім).

У 1935 годзе, у артыкуле «Літаратурныя забавы» М. Горкі пісаў: «Магутная і паспяховая праца пролетарыяў Саюза Советаў, ствараючы на месцы царскай жабрацкай Расіі багатую, моцную соцыялістычную дзяржаву, робіць сваю выдатную справу, паказваючы пролетарыяту ўсёй зямлі, што калектыўная свабодная праца на фабрыцы і ў полі стварае цуды. Разумнае, зоркае кіраўніцтва ленінскага ЦК на чале з чалавекам, які сапраўды заслужыў глыбокую любоў рабоча-сялянскай масы, — гэта кіраўніцтва не толькі «з скрыгатам зубоўным» прызнаецца, але і захапляе, а — таго больш — запалохвае капіталістаў. Захапленне, вядома, не перашкаджае росту звярынай злабы крамнікаў. І, разумеецца, банкіры, лорды, маркізы і бароны, авантурысты і наогул багатыя жулікі будуць купляць і падкупляць забойцаў, будуць пасылаць іх да нас для таго, каб ударыць у лепшае сэрца, у ярчэйшы рэволюцыйны розум пролетарыята. Усё гэта — непазбежна, як непазбежны ўсе і ўсялякія мярзоты, вынікаючыя з гнойніка, называемага капіталізмам».

У той час, як пісаліся гэтыя радкі, падкупленыя баронамі, лордамі, банкірамі і маркізамі авантурысты сусветнага капіталізма, акружыўшы Горкага пад выглядам сяброў, ужо ранілі яго сэрца, — забіўшы яго любімага сына, непадкупнага целаахоўніка.

Нездарма-ж, калі Макс Пешкоў уступаў у партыю, Ленін спытаўся ў яго, што ён мяркуе рабіць. Макс адказаў, што ён пойдзе на фронт. Тады Ленін сказаў яму: «Ваш фронт каля вашага бацькі».

Забіўшы сына, яны, разбураючы здароўе Горкага запальваннем кастроў, дым якіх з'ядаў рэшткі яго лёгкіх, рыхтавалі яму апошні смяротны ўдар.

Спробы парваць дружбу Сталіна і Горкага, імкненні адкалоць Горкага ад Сталіна не прывялі ні да чаго. І ворагі вырашылі па-злодзейску забіць яго.

Горкага, геніяльнага стваральніка твораў неўміручай эстэтычнай каштоўнасці, вялікага песняра чалавека, трацкісцка-бухарынская банда забіла, ажыццяўляючы свае агідныя замыслы паражэння і расчлянення нашай цудоўнай радзімы.

Але ніякія сілы, ніякія сродкі наймітаў капітала не змогуць павярнуць кола гісторыі назад, не змогуць зламіць рух народных мас за сваё вызваленне, за сваё шчасце, за сваю культуру.

Пачуцці Горкага да Сталіна — яркае сведчанне праўды Сталіна, магутнасці кіруемай ім комуністычнай партыі, перамогі натхняемага ім соцыялістычнага будаўніцтва. Усё лепшае, усё таленавітае пераходзіць на бок комунізма, цягнецца да Сталіна, як трава да сонца.

У беззаветнай любві, у бязмежнай адданасці Горкага Сталіну, у шчаслівай гордасці Горкага Сталіным, — ярка, рэльефна сказаліся пачуцці народаў СССР, пачуцці прыгнечаных усяго свету.

А. РЭВЯКІН.

І. В. Сталін. Партрэт работы засл. дзеяча мастацтваў БССР Я. М. Кругера. Фото І. Каплінскага.

М. Клімковіч

ПЕСНЯ ПРА СТАЛІНА

Завітай к нам, родны Сталін,
Паглядзі, чым край наш стаў,
Што ад панскае няволі
Ты у байцы адстаяў.
Не пазнаеш Беларусі,
Што стагнала з веку ў век, —
Абнавіўся край шчаслівы,
Стаў шчаслівым чалавек.
Устрэнем мы цябе як бацьку,
Правадыр наш дарагі,
Дываном пасцелем ў ногі
Усе мурожныя лугі.
Зашуміць, як мора, жыта
Залатое на раллі.

Нізка схіляць буйны колас
Плоданосныя палі.
Нашых фабрык і заводаў
Стане горды мужны строй,
Пагранічнікі-героі
Пройдуць лаваю стальной.
Як каліна к сонцу кветкі
Падымае на лугах,
Мы дзяцей сваіх падымем
К табе, родны, на руках,
Каб ты ведаў, як расце наш
Край шчаслівы з года ў год,
Як цябе, наш бацька, любіць
Беларускі наш народ.

Мы падружкі баявыя

Народная беларуская песня

Мы, падружкі баявыя,
Ўзяліся вырасціць лянок.
Залаценькі падрастае
Штодзень вышай на вяршок.
Яго сонца саграває,
Па ім дожджыкі льюць,
І лянок нам падрастае,
Яго сталінскім завуць.

На участак штодзень ходзім,
Как дабіцца нам свайго.
А лянок наш падрастае —
Рассяліцца ўсё звяно.
За калгаснае багацце,
За вясёлае жыццё
Пашлём Сталіну мы дзякуй,
Пашлём Сталіну свой лён.

ЯРЧЭЙ СОНЦА

Удмуртская песня.

«Ярчэй што на свеце сонца?
Вышэй што на свеце хмары?
Глыбей што на свеце мора?» —
Пытаўся ўнук так у дзеда.
І так адказаў яму дзед :
«Шчасце ярка, як сонца,
Высока мысль, як хмара,
Глыбок чалавек, як мора, —
Знайдзі мне другі адказ».
А ўнук засмяяўся... «Слова
Твоё дарагое, дзед.
Ды зноў я чакаю, шаноўны,
На пяць пытанняў адказ:
Хто даў удмуртам шчасце,
Хто даў ім сілу і славу,
Адкрыў ім вароты к сонцу
І марай акрыліў высокай?
Хто лепшы удмуртаў друг?»

«Сталін прынёс нам мару,
Сталін прынёс нам шчасце,
Сталін прынёс нам сілу,
Сталін прынёс нам славу, —
Ён наш настаўнік і друг!
Ён ярчэй сонца ў жніўні,
Ён вышэй ліпеньскай хмары
І ясней летняга дня,
Сталін — арол магутны,
Вядзе нас наперад, к Комуне,
І хай ён пачуе мяне:
Ды свеціць над светам Сталін,
Як сонца,
Як песня,
Як сцяг!
Заўсёды і ўсюды з намі
Прамені яго агня!»

ваючы ўсіх, што ён падняўся на Манблан. Яго лёгкаверныя прыяцелі ўзвялі яго за гэта ў годнасць першага ў свеце альпініста. А між тым Альфонс Додэ ведаў напэўна, што ніякага Манблана Тартарэн не бачыў ніколі, бо ён усяго-на-ўсяго пабываў ля падножжа Манблана. Тартарэн хвастався і ўпэўніваў усіх, што ён заснаваў вялікую калонію ў краіне, далёкай ад Францыі. Лёгкаверныя прыяцелі ўзвялі яго за гэта ў годнасць першага ў свеце каланізатара. А між тым Альфонс Додэ ведаў напэўна, таксама, як і сам Тартарэн павінен быў прызнаць, што нічога, акрамя канфузу, не магло атрымацца з фантастычных задей Тартарэна.

Вы ведаеце, да якога канфузу і скандалу для тартарэнцаў прывяло фантастычнае хвастаўство Тартарэна.

Я думаю, што такім-жа канфузам і скандалам для апазіцыі павінна скончыцца хвастаўлівая шуміха лідэраў апазіцыі, паднятая імі ў Маскве і ў Берліне». **(Агульны смех).**

Такое выключна майстэрскае і асабліва ўдалае, дарэчы скарыстанае параўнанне адточаным лязом смеху забіла ў вачах замежных рабочых гэтых апазіцыянераў.

Як нельга лепш нак'раваў таварыш Сталін завойстраныя стрэлы гогалеўскага смеху на буржуазных крытыкаў нашай Канстытуцыі, якія енчаць на розныя галасы: «Большэвікі хістануліся ўправа».

«Што можна сказаць аб гэтых, з дазволу сказаць, крытыках?» — пытаецца таварыш Сталін і дае адказ: «Калі заканадаўчае замацаванне перамогі соцыялізма, заканадаўчае замацаванне поспехаў індустрыялізацыі, калектывізацыі і дэмакратызацыі называецца ў іх «зрухам управа», то дазваліцельна запытацца: а ці ведаюць наогул гэтыя паны — чым адрозніваецца левае ад правага? **(Агульны смех, апладысменты).**

Не можа быць сумнення, што гэтыя паны канчаткова заблыталіся ў сваёй крытыцы праекта Канстытуцыі і, заблытаўшыся, пераблыталі правае з левым.

Нельга не прыгадаць з гэтага выпадку дваравую «дзяўчынку» Палагею з «Мёртвых душ» Гогаля. Яна, як расказвае Гогаль, узялася неяк паказаць дарогу фурману Чычыкава Селіфану, але, не здолеўшы адрозніць правы бок дарогі ад левага яе боку, заблыталася і трапіла ў няёмкае становішча. Трэба прызнаць, што нашы крытыкі з польскіх газет, не глядзячы на сваю амбіцыю, усё-ж недалёка адышлі ад узроўню разумення Палагеі, дваравой «дзяўчынкі» з «Мёртвых душ» **(Апладысменты).** Калі прыгадаеце, фурман Селіфан палічыў патрэбным ушчуніць Палагею за змешванне правага з левым, сказаўшы ёй: «Эх ты, чорнаногая, не ведаеш, дзе права, дзе лева». Мне здаецца, што варта было-б зрабіць заўвагу нашым незадачлівым крытыкам, сказаўшы ім: «Эх вы, гора-крытыкі... не ведаеце дзе права, дзе лева. **(Працяглыя апладысменты)».**

Смехатворная непісьменнасць гэтых паноў крытыкаў пры дапамозе гогалеўскага вобраза ўстала перад усім светам з гранічнай наочнасцю, выклікаўшы іранічную ўсмешку, якая з'становіцца адвечным спадарожнікам крытычных нядавучак. Нават трохступенны гогалеўскі вобраз, пры ўмелым скарыстанні яго, мог набыць такую велізарную значымасць.

Яшчэ мацней высмеяў таварыш Сталін тых «крытыкаў» Совецкай Канстытуцыі, якія нясуць усякую бязглуздзіцу, злосна шчоўкаючы гнілымі зубамі вакол непрыступных граніц цвітучай краіны сапраўднага чалавечага шчасця. Яны заяўлялі, што «СССР не з'яўляецца дзяржавай, што СССР прадстаўляе ні што іншае, як дакладна акрэсліваемае геаграфічнае паняцце **(агульны смех)**, што Канстытуцыя СССР не можа быць з гэтай прычыны прызнана сапраўднай канстытуцыяй.

Што можна сказаць аб такіх, з дазволу сказаць, крытыках?

У адным з сваіх казак-апавяданняў вялікі рускі пісьменнік Шчэдрын дае тып бюрократа-самадура, вельмі абмежаванага і тупога, але надзвычайна самаўпэўненага і стараннага. Пасля таго, як гэты бюрократ навёў у «даручанай» яму вобласці «парадак і цішыню», знішчыўшы тысячы жыхароў і спаліўшы дзесяткі гарадоў, ён азірнуўся навакол і заўважыў на даляглядзе Амерыку, краіну, канешне, мала вядомую, дзе ёсць, аказваецца, нейкія свабоды, што бянтэжаць народ, і дзе дзяржавай кіруюць іншымі метадамі. Бюрократ заўважыў Амерыку і абурыўся: што гэта за краіна, адкуль яна ўзялася, на якой-такой падставе яна існуе? **(Агульны смех, апладысменты).** Канешне, яе выпадкова адкрылі некалькі вякоў таму назад, але хіба нельга яе зноў закрыць, каб духу яе не было зусім? **(Агульны смех).** І сказаўшы гэта, палажыў рэзалюцыю: «Закрыць зноў Амерыку!» **(Агульны смех).**

Далей таварыш Сталін гаворыць, што гэтыя крытыкі «як дзве каплі вады падобны на шчэдрынскага бюрократа **(Агульны смех, адабрыцельныя апладысменты).** Гэтым панам СССР даўно ўжо намазоліў вочы. Дзевятнаццаць год стаіць СССР як маяк, заражаючы духам вызвалення рабочы клас усяго свету і выклікаючы шаленства ў ворагаў рабочага класа. І ён, гэты СССР, аказваецца, не толькі проста існуе, але нават расце, і не толькі расце, але нават мае поспехі, і не толькі мае поспехі, але нават стварае праект новай Канстытуцыі, праект, які ўзбуджае розумы, усяляе новыя надзеі прыгнечаным класам. **(Апладысменты)...** Што гэта за краіна, енчаць яны, на якой-такой падставе яна існуе **(агульны смех)**, і калі яе адкрылі ў кастрычніку 1917 года, то чаму нельга яе зноў закрыць, каб духу яе не было зусім? І сказаўшы гэта, пастанавілі закрыць зноў СССР абвясціць на ўвесь голас што СССР, як дзяржава, не існуе што СССР ёсць не што іншае, як простае геаграфічнае паняцце! **(Агульны смех).**

Кладучы рэзалюцыю аб тым, каб закрыць зноў Амерыку, шчэдрынскі бюрократ, не гледзячы на ўсю сваю тупасць, усё-ж знайшоў у сабе элементы разумення рэальнага, сказаўшы тут-жа сам сабе: «Але, здаецца, сіе ад мяне не залежыць». **(Выбух вясёлага смеху, бурныя апладысменты).**

Але ці хопіць розуму ў сучасных імперыялістычных тупіц «здагадацца», што «закрыць» на паперы тую ці іншую дзяржаву яны, канешне, могуць, але калі гаварыць сур'ёзна, то «сіе ад іх не залежыць». **(Выбух вясёлага смеху, бурныя апладысменты).**

Словы Салтыкова-Шчэдрына, прыведзеныя таварышам Сталіным — «сіе ад іх не залежыць» — зрабіліся пагаворкай, увайшлі ў скарбніцу народнай мудрасці.

Звяртаючыся да антычнай міфалогіі, таварыш Сталін адшукаў там асабліва яркі вобраз для свайго параўнання, ад якога так проста і ясна высветлілася пытанне аб узаемаадносінах народа і большэвіцкай партыі. «Сувязь з масамі, — гаворыць таварыш Сталін у заключным слове на пленуме ЦК ВКП(б) ад 3—5 сакавіка 1937 года, — умацаванне гэтай сувязі, гатоўнасць прыслухоўвацца да голасу мас—вось у чым сіла і непераможнасць большэвіцкага кіраўніцтва.

Можна прызнаць, як правіла, што пакуль большэвікі захоўваюць сувязь з шырокімі масамі народа, яны будуць непераможнымі і, наадварот, варта большэвікам адарвацца ад мас і страціць сувязь з імі, варта ім пакрыцца бюрократычнай іржой, каб яны пазбавіліся ўсякай сілы і ператварыліся ў пустышку.

У старажытных грэкаў у сістэме іх міфалогіі быў адзін славуты герой—Антэй, які быў, як апавядае міфалогія, сынам Пасейдона — бога мораў і Геі — багіні зямлі. Ён выказваў асаблівую прывязанасць да сваёй маці, якая яго нарадзіла, выкарміла і выхавала. Не было такога героя, якога-б ён не перамог, гэты Антэй. Ён лічыўся непераможным героем. У чым заключалася яго сіла? Яна заключалася ў тым, што кожны раз, калі яму ў барацьбе з праціўнікам рабілася туга, ён дакранаўся да зямлі, сваёй маці, якая нарадзіла і выкарміла яго, і атрымліваў новую сілу. Але ў яго было ўсё-ж сваё слабае месца — гэта небяспека быць якім-небудзь чынам адарваным ад зямлі. Ворагі ўлічвалі яго слабасць і падпільноўвалі яго. І вось знайшоўся вораг, які выкарыстаў гэту яго слабасць і перамог яго. Гэта быў Геркулес. Але як ён яго перамог? Ён адарваў яго ад зямлі, падняў у паветра, адабраў у яго магчымасць дакрануцца да зямлі і задушыў яго такім чынам у паветры.

Я думаю, што большэвікі нагадваюць нам героя грэчаскай міфалогіі Антэя. Яны таксама, як і Антэй, сільны тым, што трымаюць сувязь са сваёй маці, з масамі, якія нарадзілі, выкармілі і выхавалі іх. І пакуль яны трымаюць сувязь са сваёй маці, з народам, яны маюць усе шансы на тое, каб застацца непераможнымі.

У гэтым ключ непераможнасці большэвіцкага кіраўніцтва».

У працах таварыша Сталіна сіла мастацкага вобраза падвойваецца яшчэ і таму, што таварыш Сталін заўсёды дае шырокае растлумачэнне, трактоўку вобраза. Таварыш Сталін пераказвае вельмі сцісла і гранічна зразумела сэнс вобраза, выкарыстанага ў даным выпадку. І ў чытача ці слухача ярчэй адлюстроўваецца ў памяці карціна з некалі прачытанай кнігі, а для тых, хто яе не чытаў, робіцца зразумелымі сэнс і сіла выкарыстанага вобраза. Гэта асаблівасць, уласцівая толькі Леніну і Сталіну, мае велізарнае значэнне і характарызуе класічна-выразны, каванна-чоткі і крышталь-на-празрысты стыль прац вялікіх правадыроў працоўных усяго свету.

Сілаю мастацкага вобраза, па-майстэрску ўжытага, Ленін і Сталін наносяць смяротныя ўдары ворагам народа. Сілаю мастацкага вобраза яны больш выразна, больш рэльефна раскрываюць поўную мысль, сваім выкарыстаннем мастацкіх вобразаў класічнай сусветнай літаратуры яны даюць багаты навуковы матэрыял для мастацтвазнаўства, для правільнага разумення літаратурных з'яў.

І. В. Сталін і Серго Орджанікідзе. Эскіз скульптуры А. Н. Орлова. Фото І. Каплінскага.



Работнікі мастацтваў — кандыдаты ў дэпутаты мясцовых Советаў дэпутатаў працоўных. Злева направа: **Шнейдэрман М. З.** — дырыжор Тэатра оперы і балета БССР, кандыдат у дэпутаты Мінскага Гарадскога Совета; **Палавіцкі Г. К.** — заслужаны дзеяч мастацтваў, прафесар Дзяржаўнай кансерваторыі БССР, кандыдат у дэпутаты Сталінскага Раённага Совета г. Мінска; **Бергер М. А.** — дацэнт, дырэктар Дзяржаўнай кансерваторыі БССР, кандыдат у дэпутаты Мінскага Гарадскога Совета; **Вастокаў Н. Н.** — артыст Радыёкамітэта БССР, кандыдат у дэпутаты Мінскага Гарадскога Совета; **Гантман О. А.** — дырэктар Тэатра оперы і балета БССР, кандыдат у дэпутаты Мінскага Гарадскога Совета; **Пукст В. К.** — салістка Тэатра оперы і балета БССР, кандыдат у дэпутаты Мінскага Гарадскога Совета; **Бяссмертны А. Л.** — заслужаны артыст рэспублікі, кандыдат у дэпутаты Сталінскага Раённага Совета г. Мінска; **Барсукова А. П.** — артыстка хора ансамбля песні і пляскі Дзяржаўнай філармоніі БССР, кандыдат у дэпутаты Кагановіцкага Раённага Совета г. Мінска; **Грубін Н. Б.** — галоўны дырыжор Тэатра оперы і балета, ордэнаносец, кандыдат у дэпутаты Мінскага Гарадскога Совета; **Норко Е. В.** — артыстка ансамбля песні і пляскі Дзяржаўнай філармоніі БССР, кандыдат у дэпутаты Мінскага Гарадскога Совета; **Андрэеў М. Н.** — саліст аркестра Тэатра оперы і балета БССР, кандыдат у дэпутаты Варашылаўскага Раённага Совета г. Мінска; **Палонская Р. А.** — артыстка Радыёкамітэта БССР, кандыдат у дэпутаты Варашылаўскага Раённага Совета г. Мінска.

Фота І. Каплінскага.

М. ЛЫНЬКОЎ

СОНЕЧНАЕ ІМЯ

О сталинском имени всюду молва,
Но это не славы обычной слова.
Оно вызывает великую страсть,
И страсти той имя—народная власть.

Самед Вургун.

«—Ну, вот і світанне. Скора ўстане сонца. Гэта сонца будзеззяць для нас».

Гэта — словы Іосіфа Вісарыёнавіча Сталіна, сказаныя ім на сходзе батумскіх рабочых, якія сустракалі новы 1902 год. У тую ноч афарміласяя батумская сацыял-дэмакратычная арганізацыя.

Многа часу прайшло з тых дзён. І простыя словы, сказаныя калісьці Сосо Джугашвілі, набылі потым такі глыбокі і такі велічавы змест...

Пару год таму назад мы ехалі з Тбілісі ў Горы, на радзіму правадыра. Быў снежань. Але над намі гарэла яркае сонца Грузіі, зелянелі схілы гор, да крутых скал, навісшых над намі, ляпіліся буйвалы, грымела ўнізе Кура. Урачыстая панарама гор праплывала перад намі, здзіўляючы сваім суровым хараством і ніколі нябачаным багаццем фарб — бледнасініх, празрыстазялёных, ліловых, непрыкметна пераходзіўшых у светлы блакіт. Паміж блакітам зямлі і блакітам неба віселі, нібы ў паветры, беласнежныя вяршыні гор. Іх прымалі адразу за ўспененыя клубы хмар, але хмары былі нерухомымі і няспынна гарэла на сонцы іх спрадвечная і халодная бель. Углядаючыся ў казачную далячынь гор, мы заўважылі арла. Высока ляцеў ён над далінай ракі, ледзь-ледзь размахваючы шырокімі крыламі. Цягнік штохвілінна віхляў, выбіраючы дарогу над навіснымі скаламі, абыходзячы безданi, абмінаючы крутыя выступы гор, уступаючы капрызам бурлівай і грознай ракі. Арол-жа ляцеў сваёй простай дарогай і мы, затоіўшы дыханне, сачылі за гэтым суровым арлiным палётам, за плаўнымі ўзмахамі крыл велікана, за неасяжнымі прасторамі арліных шляхоў.

І кожны з нас падумаў тады аб тым чалавеку, на радзіму якога мы ехалі.

Патрыярх совецкай паэзіі сівы Джамбул, калі спяваў аб грузінскай паэзіі і старадаўнім вялікім паэце грузінскага народа Шота Руставелі, даў надзвычай вобразную і правільную характарыстыку гэтаму залатому баяну грузінскай песні, грузінскага жывога слова:

Роўны сабе і вяршыням Каўказа.

І нам здаецца, што гэты непаўторны і велічны вобраз мы па праву можам аднесці да правадыра. З кім можна параўнаць таварыша Сталіна? Любое параўнанне будзе бледным і вялым. Толькі—«роўны сабе», толькі—«роўны вяршыням Каўказа», каторыя стаялі, стаяць і будуць стаяць у вяках.

Ёсць такая простая і наіўная песня марыйскага народа:

Калі-б Какшага-рака
Ды зноў вярнулася,
Калі-б Какшага-рака
Ды на поўнач пабегла,
Калі-б вочы мае блішчалі,
Як у семнаццаць год,
Калі-б ружавелі-ся шчокі мае,
Як спелае яблыка,—
Я-б з'ездзіла ў горад Маскву,
Я-б сказала дзякуй
Вялікаму чалавеку—
Таварышу Сталіну,
Аддала-б яму ў рукі
Драўляную хлебную місу,
Да краёў напоўненую
Блінамі.
Я паднесла-б яму
Тонкую палатняную рубашку
І сказала-б яму:
—Дарагі мой друг
І дарадчык, Сталін,
Вазьмі ад мяне падарунак гэты.

З якіх вялікіх глыбінь народнага сэрца ідуць гэтыя простыя, наіўныя і такія благародныя словы!

Мы бачылі, як вызваленыя людзі Заходняй Беларусі на плошчах гарадоў па вуліцах убогіх вёсак цалавалі партрэты таварыша Сталіна, упрыгожвалі іх кветкамі і берaглі, як святыню. Мы чулі, якімі грымотнымі раскатамі ўзляталі авацыі на Народным Сабранні ў Беластоку, калі гаварылася альбо ўпаміналася дакладчыкамі і выступаўшымі імя правадыра. І стары рабочы, які адсядзеў лепшыя годы свае ў катаржнай турме, змучаны, страціўшы там усё сваё здароўе, услухоўваўся ў гэтыя авацыі і плакаў, сарамліва прыкрыўшы твар далонямі рук. І з-пад гэтых рук мы чулі гарачы шэпат:

—Няхай вечна жыве наш збавіцель!

Чалавек не мог гаварыць гучна, бо грудзі яго былі сточаны турэмным сухотным кашлем.

І той, хто чуў праз гром авацый гэты страсны шэпат, той бліснеў перад веліччу былога гора людскога, той бачыў, якая бязмерная, якая вялікая і неасяжная радасць вызваленых людзей.

Сталін — сімвал гэтага вызвалення.

Сталін горача любіць і паважае народ і ўсіх нас вучыць гэтаму. Кожная яго прамова, кожнае выступленне—а з якой радасцю мы заўсёды чакаем іх!—гэта прыклады глыбокага разумення жыцця народа, яго патрэб, яго інтарэсаў. «Народ бяссмертны!»—словы нашага правадыра, авеяныя глыбокай філасофскай мудрасцю, мудрасцю, якая знайшла такое яркае выражэнне ў справах нашых дзён, у нашым жыцці, у нашым будаўніцтве, у нашым змаганні за светлую будучыню.

Сталін дапамог беларускаму народу выбрацца з панурага балотнага жыцця, дапамог нам людзьмі стаць, «людзьмі звацца». З якой выключнай цеплынёй адносіўся ён аб беларускім народзе яшчэ ў 1920 годзе, калі з агнём і мечам ішлі на нас узброеныя да зубоў польскія паны. Сталін дапамог беларускаму народу прагнаць гэту крывавую банду, дапамог арганізаваць сваю совецкую дружыну, моцна стаць на ногі, пазбавіцца ад усякіх гадаў, якія імкнуліся кінуць народ назад у балота, стараліся накінуць мёртвую пятлю на народную шыю. Гэту нечысць выпалолі з совецкай зямлі.

Сталін дапамог беларускаму народу захаду назаўсёды скінуць з сябе белапольскае ярмо і далучыцца да нас, да Совецкай Беларусі.

І самыя лепшыя пачуцці свае выяўляе народ, калі гаворыць аб сваім лепшым другу, настаўніку, правадыру:

Хай смутак вачэй тваіх добрых не родзіць,
Ці сонейка захад, ці сонейка ўсход.
Прымі прывітанне, якое прыносіць
Табе, правадыр, беларускі народ.

Ленінска-сталінскай нацыянальнай палітыцы абавязана сваім узнёсленнем ростам беларускае совецкае мастацтва, абуджэнне найбагатых духоўных запатрабаванняў беларускага народа і стварэнне ўсіх магчымасцей і прадпасылак для бурнага росту гэтага духоўнага жыцця. Хіба не паказальна выключная цяга народа да мастацкай самадзейнасці, выдатныя выступленні нядаўна арганізаваных калектываў народнай песні і пляскі рост калгасных тэатраў, паспяховыя выступленні нашых фізкультурнікаў у Маскве, выяўленне ўсё большай і большай колькасці народных талентаў-самародкаў: паэтаў, музыкантаў, танцораў, мастакоў, спевакоў.

Створана прыгожае і радаснае жыццё. Уперадзе — шчаслівая будучыня. Іменем Сталіна называем мы нашу гераічную эпоху. Сталін—гэта наша жыццё, нашы непаўторныя дні, нашы справы якія хвалюць і ўладна клічуць за сабой працоўнае чалавецтва ўсяго свету.

Імя Сталіна з гарачай любоўю вымаўляецца прыгнечанымі народамі свету. Сталін—баявы сцяг будучых баёў за канчатковае вызваленне чалавецтва.

З іменем Сталіна мы жывём, творым, змагаемся і перамагаем.

СТАЛІН У БЕЛАРУСКАЙ СКУЛЬПТУРЫ

Вялікі Сталін — прадаўжальнік справы Маркса—Энгельса—Леніна, правадыр комуністычнай партыі — з'яўляецца тварцом соцыялістычных перамог совецкага народа, росквіту эканомікі і культуры Совецкага Саюза.

Вялікі Сталін, тварэц народнага шчасця, з'яўляецца ўвасабленнем ідэалаў народа. Найлепшыя, благароднейшыя чалавечыя рысы, якімі народ надзяляе герояў сваіх песень і легенд, выяўляючы тым свае мары і спадзяванні, — мужнасць, вялікая сіла розуму, бязмежная адданасць народу — знайшлі сваё поўнае ўвасабленне ў Сталіне. Вобраз Сталіна натхняе работнікаў мастацтваў на стварэнне класічнага вобраза чалавека соцыялістычнай эпохі, тварца комунізма. Няма ні аднаго прафесіянальнага работніка мастацтва, ні аднаго майстра народнай творчасці, які-б не спрабаваў свае сілы ў стварэнні твора аб Сталіне, аб яго баявых саратніках і героях нашай соцыялістычнай радзімы.

Работнікі мастацтваў БССР, вывучаючы гісторыю комуністычнай партыі бальшавікоў, работы Леніна і Сталіна, імкнуцца да стварэння такіх твораў, якія-б выхоўвалі ў народзе тыя вялікія якасці, якімі валодаў Ленін, якімі валодае Сталін.

Мастакі БССР плённа працуюць над стварэннем вобраза І. В. Сталіна ў мастацтве. І. В. Сталін з'яўляецца разам з В. І. Леніным стваральнікам беларускай дзяржаўнасці і тварцом шчаслівага жыцця беларускага народа. Беларускія мастакі, выконваючы волю свайго народа, падрыхтоўваюць выдатную выстаўку «Ленін і Сталін — арганізатары беларускай дзяржаўнасці».

Беларускія мастакі, у прыватнасці скульптары, не раз накіроўвалі свае творчыя парывы на стварэнне вобраза таварыша Сталіна. Дасягнутае імі — добры пачатак распрацоўкі вобраза Сталіна ў скульптуры.

Засл. дзеячом мастацтваў БССР тав. А. А. Бембелем зроблен вялікі рэльеф Сталіна для залы пасяджэнняў Вярхоўнага Совета БССР у Доме ўрада. Па баках рэльефа распаложаны гарэльефныя групы, якія дапаўняюць характарыстыку рэльефа. Гэта работа зроблена тав. Бембелем з вялікім прафесіянальным майстэрствам, але, на маю думку, не раскрывае ва ўсёй паўнаце замысла мастака.

Засл. дзеячом мастацтваў БССР тав. А. В. Грубе зроблены тры работы аб Сталіне. Першая работа — невялікая статуэтка, якая паказвае таварыша Сталіна ў шынелі і шапцы, гледзячым у далечыню. Другая работа — метравы эскіз да групы «Сталін вітае дзяцей». Сталін правай рукою, з уласцівай яму цёплай усмешкай, паціскае працягнутыя рукі піонера і піонеркі. Група арыгінальна скампаніравана і павінна з'явіцца цікавай работай. Трэцяя работа Грубе — рэльеф па дрэву «Ленін і Сталін».

Вобраз Сталіна хвалюе і старэйшага беларускага скульптара засл. дзеяча мастацтваў БССР М. А. Керзіна. Тав. Керзін другі год працуе над медаллю з вобразам Сталіна. Пошукі найбольшай выразіцельнасці вобраза і адточанасці формы характарызуюць гэту работу.

На працягу амаль дзесяці год працуе над вобразам Сталіна скульптар А. М. Бразер. Першай яго работай аб Сталіне быў бюст І. В. Сталіна, зроблены ў 1931 годзе для чарговай мастацкай выстаўкі. У 1934—1935 гг. тав. Бразер зрабіў для Палаца піонераў БССР амаль метравы бюст І. В. Сталіна, але бюст гэты ў самой форме не быў глыбока распрацаван. Трэці вялікі бюст І. В. Сталіна тав. Бразер зрабіў для Дома ўрада. Лепшай-жа работай тав. Бразера я лічу яго апошні твор — трохметравую фігуру «Сталін — зодчы соцыялістычнага будаўніцтва». Гэта найбольш дасканалая яго работа аб Сталіне. Над гэтай работай Бразер працуе другі год і яна абяцае быць новым вырашэннем вобраза ў партрэтнай скульптуры аб Сталіне.

Скульптар А. Н. Орлоў пачаў работу над вобразам таварыша Сталіна ў 1933 годзе, калі ён выканаў рэльеф Сталіна. Тэхнічныя няўдачы перашкаджалі скульптару стварыць поўнакаштоўны твор. Зараз скульптар працуе над эскізам скульптурнай групы «Сталін і Орджанікідзе» для выстаўкі «Ленін і Сталін — арганізатары беларускай дзяржаўнасці».

Да стварэння вобраза Сталіна ў скульптуры я прыступіў у 1933 годзе, выконваючы для Дома ўрада БССР бюст таварыша Сталіна. Я імкнуўся паказаць велічную сілу розуму правадыра, яго несакрушальную веру ў перамогу, вялікую любоў да народа. Але выканаць свой замысел мне тады не ўдалося: нехапіла адпаведнай тэхнікі, неабходных ведаў. Другой маёй работай была вялікая, больш трох метраў, фігура Сталіна для Дзяржаўнай бібліятэкі БССР. Над гэтай скульптурай я шмат працаваў, вывучаў творы Сталіна і Леніна. Гэта работа шмат чаму навучыла мяне і ў наступных сваіх работах я шчыльней падышоў да вырашэння задачы стварэння манументальнага вобраза правадыра. Пасля гэтай працы мною быў зроблен метравы бюст Сталіна, затым двухметравы бюст. Гэтыя работы падрыхтавалі мяне да стварэння трохметравай групы «Ленін і Сталін — арганізатары БССР», якая ўстаноўлена на Ўсесаюзнай сельскагаспадарчай выстаўцы. Пасля гэтага мною зроблена статуэтка «Сталін — мысліцель», а затым для выстаўкі «Ленін і Сталін — арганізатары беларускай дзяржаўнасці» вялікі эскіз скульптуры «Сталін за работай».

Узбагачаючы сябе ведамі марксізма-ленінізма, удасканальваючы сваё прафесіянальнае майстэрства, я нястомна буду працаваць над натхняючым вобразам вялікага правадыра народаў таварыша Сталіна.

З. АЗГУР.
Засл. дзеяч мастацтваў БССР.

М. КЛІМКОВІЧ

ВЕЛІЧНЫ ВОБРАЗ

Кожнага з нас, беларускіх пісьменнікаў, як і пісьменнікаў братніх совецкіх народаў, захапляе велічны вобраз таварыша Сталіна. Кожны з нас хацеў-бы, у меру сваіх сіл і здольнасцей, адлюстраваць яго воблік у мастацкай літаратуры. І калі пісьменнік ставіць перад сабою гэту задачу, перад яго ўнутраным зрокам устае гігант чалавечай мыслі, вялікі стратэг пролетарскай рэволюцыі, чалавек, які звязан нябачнымі, але непарыўнымі ніцямі з абсалютнай большасцю насельніцтва зямнога шара, светлы геній чалавецтва. Які-ж нязмерны талент патрэбен, каб адлюстраваць такога чалавека!

Перад пісьменнікам устае грамадзянская вайна, шматлікія франты. То ў бязводных пустынях Закаспія, то ў снягах далёкай Сібіры і Поўначы, то ў балотах і пушчах Палесся, то ў бязмежных пшанічных разлогах Украіны фарміраваліся і ішлі на маладыя совецкія рэспублікі чорныя хмары сваіх і замежных ворагаў.

Як горны арол, сачыў вялікі Сталін за шматлікімі франтамі, зоркім вокам сваім бачыў небяспеку і магутным віхрам кідаўся ў той бок, дзе небяспека была самай страшэннай, дапамога самай неадкладнай. І спыняліся расстроеныя і збытаныя чырвоныя атрады, ішло ў іх рады новае папаўненне, уносілася жалезная дысцыпліна і парадак, наладжвалася снабжэнне, падцягваліся тылы, разблытвалася і абрывалася шпіёнская і падрыўная работа белагвардзейшчыны. Фронт, уздрыгваючы, чапляўся за населеныя і ненаселеныя пункты, каб праз тыдзень, другі нястрымнай лавінай пакаціцца ўперад, апракідваючы лепшыя афіцэрскія часці, батарэі, кулямёты, тылы і абозы, павяргаючы ў прах праслаўленыя імёны лепшых царскіх генералаў, топчучы і рвучы шматкаляровыя сцягі манархіі і інтэрвентаў. Слова трыбуна, розум стратэга і геній арганізатара акрылялі байцоў, давалі ім у рукі непераможную зброю і забяспечвалі перамогу. Такім быў таварыш Сталін у часы грамадзянскай вайны.

І зрок пісьменніка пераносіцца ў другі час, у другія абставіны. Маклёры буржуазіі, падгаліўшы свае казліныя бародкі і засланіўшы вочы ад працоўных акулярамі, ліхарадзяць партыю. З пенай на вуснах, пырскаючы шалёнай слінай, яны дзень і ноч узводзяць паклёп на партыю, на ЦК, на Сталіна; яны збіраюць і скалачваюць сілы контррэволюцыі, спрабуючы разбурыць аснову асноў совецкай улады. Іх брудныя рукі хціва, па-воўчаму, цягнуцца да чыстага чырвонага сцяга Леніна.

А на чале партыі, акружаны сваімі нязменнымі саратнікамі, непахісна, як заўсёды, стаіць Сталін. Няспынна і нястомна громіць ён ворагаў партыі і народа, выкрывае іх змяіныя, здрадніцкія ходы і знішчае атрутнае атрэп'е чалавецтва — многагаловую гадзіну контррэволюцыі, якая пасмела запаўзці ў самую пытальню рэволюцыі. Нішто не можа схаваць гадзіну — ні ілжывая маска раскаяння, ні гучныя словы двурушніцтва, ні «лявацкія» загібы. Верны прадаўжальнік справы Маркса—Энгельса—Леніна, непахісны змагар за чыстату партыйных радоў, яе палітыкі і практыкі — такім бачыць таварыша Сталіна совецкі пісьменнік.

І ўстаюць перад пісьменнікам дзве сталінскія пяцігодкі, устаюць новыя соцыялістычныя гарады ў пустынях, на балотах, у тайзе, устаюць гіганты-заводы на былых пустырах. На яго вачах пракопваюцца шматкіламетровыя каналы, накопліваюцца велізарныя азёры і вадазборы, пракладваюцца чыгункі. Велізарная гаспадарка адной з найвялікшых дзяржаў сусвету ўкладваецца ў стройны, навукова-абгрунтаваны, да дэталей прадуманы план. І пісьменнік ведае, што гэта робіцца па слову найвялікшага вучонага нашага часу, правідца ходу гісторыі, таварыша Сталіна,—па слову, якое з'яўляецца законам для мільёнаў працоўных нашай краіны, бо яно выцякае з глыбокага ведання законаў развіцця грамадства, з глыбокага ведання інтарэсаў працоўных.

І раптам думка пісьменніка пераносіцца ў Крэмль. Таварыш Сталін прымае совецкіх лётчыкаў перад сусветным рэкордным пералётам. Дэтальна знаёміцца таварыш Сталін з умовамі пералёту, з тэхнічнай забяспечанасцю яго. Так бацька выпраўляе ў далёкую дарогу сваіх любімых сыноў і дачок. І пакуль не скончан палёт — ён, як бацька, сочыць за групай адважных совецкіх людзей, пакараючых сілы ўпартай і капрызнай прыроды. Як бацька, кідае ён усе сілы і сродкі, каб выратаваць герояў совецкага народа, калі ў канцы палёта прырода спрабуе ўзяць рэванш над гераізмам і ўпартасцю. *Ні аднаго з іх не аддасць ён без боя пагарнай смерці.* І не толькі іх. Сялянка-маці ў глухой вёсцы, занесенай суметамі, утрачвае сына. Цяжкая хвароба адбярэ яго ў маці, калі не паспее вышэйшая медыцынская дапамога. І па слову Сталіна — ляціць на самалёце прафесар ратаваць жыццё маленькага грамадзяніна вялікай краіны соцыялізма, бо жыццё чалавека — найвялікшы капітал з усіх вядомых капіталаў у краіне, асвечанай геніем Сталіна.

Пісьменнік звяртаецца да народнай творчасці, бо ніхто так не адчувае сапраўдную годнасць правадыра мільёнаў, як народ, ніхто не ўмее так, як ён, выразіць сваю любоў і адданасць правадыру. І пісьменнік бачыць, як народ у сваіх песнях і казках ставіць поруч двух волатаў — Леніна і Сталіна, разбіўшых царскі ўрад, капіталістычны прыгнёт і памешчыцка-кулацкае ярмо. Пісьменнік бачыць, як любоўна звязвае народ з іменем таварыша Сталіна кожнае сваё дасягненне, пачынаючы ад будаўніцтва калгаса да ліквідацыі непісьменнасці жанчынай-сялянкай. Пісьменнік бачыць, як лепшыя сыны народа з іменем таварыша Сталіна на вуснах ішлі паміраць для перамогі над узброенымі сіламі сусветнага капіталізма на Хасане, у МНР, на палях Заходняй Беларусі і Заходняй Украіны.

І калі нам, пісьменнікам, кожнаму паасобку яшчэ не ўдалося поўнасцю адлюстраваць вобраз таварыша Сталіна ў літаратуры, то адлюстроўваючы паасобныя рысы гэтага вобраза ў сваіх творах, совецкая літаратура ўжо дала яркі мазаічны партрэт вялікага правадыра народаў. Ваявода ў доўгай шынелі — з народнай казкі, наследнік і прадаўжальнік справы Леніна, сейбіт шчасця і светлай долі беларускага народа і народаў Совецкага Саюза, правадыр, які дае клятву над трупой Леніна і арганізоўвае яе выкананне, непахісны змагар з ворагамі народа і рэволюцыі, чулы бацька, які адчыняе вароты ў светлую будучыню маладому пакаленню, найчулейшы чалавек, якому даступна ўсякае чалавечае гора, правадыр міжнароднага пролетарыята, які натхняе барацьбітоў капіталістычных краін на подвігі для вызвалення народа ад капіталізма, — такі воблік таварыша Сталіна ў адлюстраванні яго беларускімі совецкімі пісьменнікамі: Купалам, Коласам, Броўкам, Самуйлёнкам, Жаўрукам, Панчанкам, Глебкам, Агняцвет і інш.

Перад намі яшчэ адна галіна, якую трэба распрацаваць і над якой працуе рад беларускіх совецкіх пісьменнікаў, — гэта ўдзел таварыша Сталіна ў арганізацыі БССР і яе абароне. Матэрыялы, якія мы маем у гэтай галіне — непасрэдны ўдзел таварыша Сталіна ў стварэнні БССР, яго перагаворы з Мясніковым, яго артыкулы з прычыны прыняцця першай канстытуцыі БССР, яго геніяльны план разгрому белапалякаў у 1920 годзе і непасрэдны ўдзел у арганізацыі гэтага разгрому — даюць у рукі пісьменніка багатыя магчымасці. Будзем спадзявацца, што яны будуць выкарыстаны ў самы бліжэйшы час і ў поўнай меры.

НАРОДНАЯ ЛЮБОЎ ДА СТАЛІНА

Песняр, сказальнік гаворыць вуснамі свайго народа. Голас песняра—голас народа.

Фальклор заўсёды з'яўляўся праўдзівым мастацкім выражэннем дум, настрояў, імкненняў і пачуццяў шырокіх народных мас.

В. І. Ленін перш за ўсё цаніў у фальклоры—народных песнях, казках, легендах, прыказках і інш.—адлюстраванне «жаданняў і спадзяванняў народных» і лічыў фальклор важнай крыніцай для «вывучэння народнай псіхалогіі ў нашы дні».

З гэтага боку асаблівую цікавасць становіць сабой багацейшая народная творчасць пра таварыша Сталіна. Яна выяўляе вялікую, бязмежную любоў да свайго правадыра, да сваёй соцыялістычнай радзімы, сведчыць аб небывалым уздыме совецкага патрыятызма і згуртаванасці народа вакол магутнай комуністычнай партыі.

Вобраз Сталіна пранізвае ўвесь сучасны фальклор і ўвасоблен ва ўсёй разнастайнасці паэтычных форм.

Гісторыя фальклору не ведала яшчэ прыкладу, каб народныя песняры, захопленыя адзіным творчым парывам, так натхнёна і шчыра апявалі на розных мовах аднаго героя.

У гэтым і асаблівасць совецкага фальклору, новага гераічнага эпасу. Калі для дарэволюцыйнага фальклору характэрна апяванне кожным народам сваіх нацыянальных герояў, дык у фальклоры народаў СССР выступаюць адзіныя для ўсіх народаў любімыя героі, што сведчыць аб выключным маральна-палітычным адзінстве працоўных шматнацыянальнага Совецкага Саюза.

Цэнтральным героем совецкага фальклору з'яўляецца правадыр працоўных усяго свету—Сталін.

Народны эпас не ведаў яшчэ такіх герояў, якія здольны перабудаваць свет, пераўтварыць яго на новы лад. Адвечныя, традыцыйныя героі народнага эпасу—былінныя асілкі, легендарныя барацьбіты супроць варожых народу сіл, шукальнікі праўды—учынялі толькі асобныя гераічныя подвігі. У вобразе таварыша Сталіна, як і ў вобразе Леніна, народ бачыць зусім новага героя, які ажыццявіў яго, народа, заветныя мары, бачыць героя-правадыра, які прывёў народ да перамогі.

Шматлікія вусна-паэтычныя творы пра таварыша Сталіна, да канца праўдзівыя думы, укладзеныя ў іх, выразна выяўляюць пачуццё бязмежнай народнай любві, глыбокай падзякі і адданасці правадыру.

Народ любіць Сталіна за тое, што ён цвёрда павёў і вядзе краіну па правільнаму ленінскаму шляху. Адным з вядучых матываў народнай творчасці пра Сталіна з'яўляецца матыў адзінства Леніна і Сталіна. У народным сазнанні гэтыя вобразы зліты.

Жыццё, радасць у краіне
Ленін з Сталіным нам даў,—

адзначае частушка. Ёй рэхам адгукаецца новая дажынкавая песня, якая чуваць з ураджайных калгасных палёў Рэчыцкага раёна:

Ой, наперадзе нясуць жнеечкі
Два вянкі ў руках...
У вяночках тых два партрэцікі:
У адным—Леніна, у другім—Сталіна.
То яны далі шчасце жнеечкам,
Прагналі ад іх злу нядолечку.

У гэтай песні, складзенай у духу антычнай традыцыі, адчуваецца гарачая ўдзячнасць правадырам народа.

Народ бачыць, што пачатае Леніным геніяльна завяршае Сталін:

Шырокую дарожаньку
Ленін пралажыў,
Пастройку дарожанькі
Сталін завяршыў.

Народ любіць Сталіна за тое, што ён прывёў краіну да соцыялізма, да шчасця і радаснага жыцця. У сваіх хвалюючых паэтычных творах народныя песняры малююць адноўленае, шчаслівае жыццё, створанае Сталіным. Да правадыра ад шчырага сэрца народа ляцяць словы любві, пашаны і давер'я:

Паглядзі, таварыш Сталін,
Як заможна сталі жыць.
Век цябе мы не забудзем,
Будзем помніць і любіць.

Народ любіць Сталіна за тое, што ён даў працоўным самую лепшую, самую дэмакратычную Канстытуцыю ў свеце. Яна здзейсніла самыя заветныя і смелыя мары народаў. Таму новая Канстытуцыя, якую народ адразу назваў Сталінскай, стала крыніцай натхнення для складальнікаў песень, казак і легенд.

Велічнымі радкамі славіць народ новую Канстытуцыю і яе тварца. На мову паэзіі перакладаецца кожны артыкул Сталінскай Канстытуцыі.

Адна песня пераклікаецца з другой:

...Уся Совецкая краіна
Славіць Сталіна, тварца
Канстытуцыі вялікай
І шчаслівага жыцця.

З іменем таварыша Сталіна беларускі народ звязвае стварэнне сваёй дзяржавы, росквіт сваёй ордэнаноснай рэспублікі:

Запаліце гэту зорку,
Хай асвеціць увесь свет;
Мы з Совецкай Беларусі
Нясём Сталіну прывет.

Любоўныя адносіны народа да свайго правадыра асабліва ярка раскрываюцца ў багацці эпітэтаў і метафар. Для стварэння вобраза правадыра народныя песняры звяртаюцца да мастацкіх параўнанняў і сімволікі. Радасць свету, сонейка над полем, сэрца і розум усёй краіны, ясны светзара, родны бацька,—такім выступае ў паэтычнай свядомасці народа вялікі Сталін.

У гістарычныя дні вызвалення братоў-беларусаў з-пад іга польскіх паноў радасная песня загучала і над гарадамі і сёламі Заходняй Беларусі. Народ, якому забаранялася гаварыць на роднай мове, вольна ўздыхнуў і звычным голасам заспяваў песню радасці вызвалення. І песныя словы падзякі народ Заходняй Беларусі радасна вітаючы чырвоных байцоў, накіраваў да бацькі ўсіх працоўных—таварыша Сталіна. Сваё вызваленне заходнія беларусы непасрэдна звязваюць з іменем вялікага Сталіна.

«Таварыш Сталін пра братоў-беларусаў праз увесь час памятаў. Чырвоную Армію ўпору паслаў»,—апавядае сказальнік Пётр Дамброўскі з Слоніма. Сялянка з в. Жукава Барок Стаўбцоўскага павета Ніна Крэмко ў паэтычных радках выражае падзяку таварышу Сталіну:

...Я дзякую сіле
Чырвоных байцоў
І Сталіну—бацьку,
Што ўпору прышоў.
Няхай яго імя
Цвіце на ўвесь свет,
Магутна краіна—
Саюзны Совет.

«Імёны Леніна і Сталіна нараджаюць светлыя надзеі ва ўсіх кутках свету і грымяць, як заклік да барацьбы за мір і шчасце народаў, да барацьбы за поўнае вызваленне ад капіталізма» (Молатаў).

У дружную сям'ю выдатных совецкіх песняроў і сказальнікаў уліліся новыя, свежыя сілы раней прыгнечаных песняроў з заходніх абласцей БССР. Яны разам з усім совецкім народам складаюць і будуць складаць велічныя паэмы пра таго, «хто асвяціў з Крэмля цемру вечную».

Удзельнікі злёта сказальнікаў у Маскве ў сваім звароце, падпісаным і беларускімі народнымі песнярамі Мар'яй Валчок, Ефімам Мятлішкім і Абрамам Фрыдманам, пісалі:

«Спявайце славу прамудрасці нашых правадыроў і першага з іх, самага лепшага з лепшых—дарагога таварыша Сталіна Мы, вачавідцы яго славы і мудрасці, складзём песні, дастойныя яго вялікіх спраў, такія песні, каб іх ад усёй паўнаты сэрца прадаўжалі спяваць унукі нашых унукаў і праўнукі нашых праўнукаў».

Народныя песняры пяяюць у вякі славу Сталіна і нязмерную радасць і шчасце людзей, жыўшых у яго велічную эпоху.

М. ГРЫНБЛАТ.

Адказны рэдактар І. Д. ГУРСКІ.

Мінск, друкарня «Звязды». Адрас рэдакцыі газеты: Мінск, Совецкая, 76, Дом пісьменніка. Тэлефон 25-394 Газета «Літаратура і Мастацтва» выходзіць адзін раз у дэкаду. Уп. Галоўлітбела № Б—1848.